

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Ekonomické dopady korupce ve státní správě

Vypracovala: Jana Omastová
Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

České Budějovice 2014

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana OMASTOVÁ**
Osobní číslo: **E11125**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Ekonomické dopady korupce ve státní správě**
Zadávající katedra: **Katedra ekonomiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem práce je zhodnocení dopadů korupce ve státní správě na ekonomiku státu. Jedná se o analýzu moderní formy organizovaného zločinu, klientelismu a kriminality "bílých límečků" provázaného s fungováním státu při zadávání veřejných zakázek a ekonomickými aspekty ochrany osob z tzv. podsvětí státními orgány.

Osnova:

1. Hlavní faktory orientace organizovaného zločinu na korupci
2. Typologie aktivit fyzických osob směřující ke korupci a klientelismu
3. Ekonomické rozhodování státu jako zdroj pro kriminogenní prostředí
4. Korupce versus klientelismus a jejich dopady na ekonomický systém
5. Změny v kriminalitě bílých límečků (z běžné hospodářské kriminality do organizovaného zločinu)

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

NAHODIL, František. *Ekonomika veřejného sektoru*, Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2006, 98 s., ISBN 80-86754-05-7.

DUBEN, Rostislav. *Ekonomika veřejného sektoru. I., Některé oblasti působnosti veřejného sektoru*, Praha: Vysoká škola ekonomická Praha, 2001, 255 s., ISBN 80-245-0159-7.

DUBEN, Rostislav. *Ekonomika veřejného sektoru. II., Některá teoretická východiska, formy a nástroje realizace činností veřejném sektoru*, Praha: Vysoká škola ekonomická Praha, 2001, 220 s., ISBN 80-245-0160-0.

KOTLÁNOVÁ, Eva. *Korupce a ekonomický růst, Obchodně podnikatelská fakulta Karviná*, 2013, 84 s. ISBN 978-80-7248-803-2.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.
Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce: 8. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2014

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 12. března 2013

Prohlášení o samostatném zpracování práce a souhlas se zveřejněním práce

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta:

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcemu práce Ing. Jaroslavovi Šetkovi, Ph.D. za odborné vedenie a pomoc pri písaní tejto bakalárskej práce.

Obsah

1	Úvod	7
2	Korupcia	8
2.1	Definícia korupcie	8
2.2	Organizovaný zločin	9
2.2.1	Korupcia a organizovaný zločin	10
2.2.2	Faktory orientácie organizovaného zločinu na korupciu	10
2.3	Typológia korupcie	12
2.3.1	Nepotizmus	13
2.3.2	Klientelizmus	14
2.3.3	Lobbing.....	14
3	Ekonomické rozhodovanie štátu	16
3.1	Korupcia vo verejnom sektore	17
3.1.1	Odlišnosti od súkromného sektoru.....	17
3.2	Dopady korupcie na ekonomický systém.....	18
3.2.1	Korupcia a HDP	20
3.2.2	Korupcia a nezamestnanosť	21
3.2.3	Vzťah priamych zahraničných investícií a korupcie.....	21
3.3	Analýza korupcie a jej vzťah k vybraným ekonomickým ukazovateľom.....	22
3.3.1	Fínsko	22
3.3.2	Česká republika.....	25
3.3.3	Bulharsko.....	29
3.3.4	Zhrnutie výsledkov.....	32
4	Biele goliere (moderný organizovaný zločin)	34
4.1	Verejné obstarávanie	34
4.1.1	Ekonomické dopady korupcie pri verejných zákazkách	36
4.1.2	Princípy verejného obstarávania	36
4.2	Daňové úniky	37
4.3	Súčasná situácia v zločine bielych golierov	39
5	Záver	40
	Summary	41
	Zoznam použitej literatúry	42

1 Úvod

Korupcia je stále aktuálnym a medializovaným problémom modernej spoločnosti. Samotní občania majú možnosť sa s korupciou stretnúť osobne, napr. v zdravotníctve, školstve alebo na úradoch. Mnoho ekonómov, kriminológov a sociológov sa pokúsilo popísať ju, analyzovať a zhodnotiť dopady korupcie, ktoré zasahujú do rôznych segmentov spoločnosti – od morálky, cez politiku a ekonomiku štátu až po kriminalitu. Nemožno sa čudovať, pretože problematika korupcie je atraktívnou témou aj v súčasnosti a dodnes je záhadou ako proti nej úspešne bojovať.

Cieľom tejto bakalárskej práce je zhodnotenie dopadov korupcie v štátnej správe na ekonomiku štátu a analyzovanie moderných foriem organizovaného zločinu. Štruktúra práce je rozdelená na teoretickú a praktickú časť a obsahuje tri kapitoly. K lepšiemu pochopeniu skúmanej problematiky slúžia uvedené grafy a tabuľky.

Prvá kapitola je teoretickým úvodom, preto sa zameriava na popis javu korupcie, príčiny jej vzniku a typológiu korupcie. V kapitole je taktiež objasnený vzťah organizovaného zločinu a korupcie a stručne vysvetlené niektoré aktivity, ktoré s korupciou priamo súvisia.

Cieľom druhej kapitoly je poukázať na špecifiká štátu, ktorý svojimi rozhodnutiami vytvára živnú pôdu pre kriminogénne prostredie. Celú kapitolu uzatvára analýza makroekonomických ukazovateľov (HDP, miera nezamestnanosti, priame zahraničné investície) a ich vzťahu ku korupcii vo vybraných troch európskych krajinách. Pre dosiahnutie stanovených cieľov budú použité metódy porovnávania, indukcia, dedukcia a pri samotnom rozbere aj korelačná analýza¹ a softvér Statistica.

Posledná kapitola bakalárskej práce sa venuje modernej forme organizovaného zločinu, tzv. kriminalite bielych golierov a teoreticky analyzuje problematiku verejných zákaziek a daňových únikov.

Záverečná časť obsahuje celkovú rekapituláciu dosiahnutých poznatkov a výsledkov.

¹ Korelačná analýza slúži k zisteniu intenzity obojstrannej závislosti premenných x a y . Pre účely tejto bakalárskej práce bol využitý korelačný koeficient, ktorý môže nadobúdať hodnoty v intervale $<-1;1>$, pričom hodnoty blížiac sa 1 naznačujú existenciu silnej funkčnej lineárnej závislosti medzi premennými. Hodnota -1 vyjadruje nepriamu lineárnu závislosť a korelačný koeficient, ktorého hodnota sa blíži 0, značí lineárnu nezávislosť premenných. Výpočty prebehli prostredníctvom softvéru Statistica pri 5 %-nej hladine významnosti.

2 Korupcia

„Korupcia je najzávažnejším spoločenským negatívnym javom v oblasti hospodárskej kriminality.“ (Duben, 2001, s. 68)

2.1 Definícia korupcie

Chmelík a Tomica (2011) popisujú korupciu ako „*nemoc spoločnosti*“ so zhubnými účinkami. Je pre ňu príznačný nadnárodný charakter, pretože neuznáva hranice, štátnu suverenitu, ani spoločenské systémy. Podľa autorov korupcia nabáda verejne činné osoby a úradníkov k prijímaniu dôležitých rozhodnutí bez ohľadu na to, aké dopady budú mať tieto rozhodnutia na celú spoločnosť.

Organizácia Transparency International (2012) definuje korupciu ako zneužitie zverenej moci na súkromný prospech. Z tejto definície však vznikajú ďalšie nejasnosti - napríklad čo všetko si treba pod pojmom „zneužitie“ predstaviť.

Trestný zákonník ČR nepoužíva samotný pojem „korupcia“, ale vymedzuje trestné činy, ktoré predstavujú korupčné aktivity. Ide predovšetkým o druhú časť - Hlavu X. Trestného zákonníka (Zákon č. 40/2009 Sb.) nazvanú „Trestné činy proti poriadku ve veciach verejných“, ktorá zahŕňa:

- § 331 Prijetí úplatku,
- § 332 Podplácení,
- § 333 Nepřímě úplatkářství.

K definovaniu korupcie sa približuje § 334, Zákona č. 40/2009 Sb., ktorý vymedzuje konkrétny pojem úplatok nasledovne: „*Úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.*“ Úplné znenie ďalších skutkových podstát trestných činov, ktoré korupčné správanie definujú, obsahuje Zákon č. 40/2009 Sb.

Definícií je nespočetné množstvo, ale nie je cieľom posudzovať ich správnosť. Každá z definícií je ovplyvnená morálnym úsudkom osoby, ktorá ju vytvorila, jej celkovým pohľadom na svet, krajinou, v ktorej žije (historickým vývojom, politickou situáciou) atď. Pre účely tejto práce stačí zhrnúť, že korupcia je deviantným správaním,

pri ktorom konkrétna osoba zneužíva svoje postavenie, príp. funkciu na dosiahnutie určitej materiálnej alebo nemateriálnej výhody.

2.2 Organizovaný zločin

Duben (2001, s. 68) charakterizoval organizovaný zločin ako „*cieľavedomé a systematické podnikanie, založené prevažne na nelegálnych činnostiach.*“ Vyznačuje sa prísne stanovenou hierarchiou, deľbou práce, konšpiráciou a disciplínou. Skupiny organizovaného zločinu disponujú značným bohatstvom, dokonalými informáciami a špičkovou technikou. Spravidla usilujú o napojenie na štátny aparát a podnikateľské špičky v danej krajine.

Nožina (2003) vychádza vo svojej práci z koncepcie EÚ, ktorá definuje 11 identifikačných znakov organizovaného zločinu. O organizovaný zločin sa jedná, ak sú splnené prvé tri identifikačné znaky, plus k tomu ľubovoľné tri z ďalších uvedených.

1. spolupráca viac ako dvoch osôb
2. je tu podozrenie zo spáchania závažnej trestnej činnosti
3. činnosť zameraná na maximalizáciu zisku
4. v organizácii má každý svoje konkrétne a špecifické úlohy
5. dlhodobá činnosť
6. vo vnútri organizácie panuje určitá forma kázne a kontroly
7. páchanie trestnej činnosti na medzinárodnej úrovni
8. používanie násillia a nátlakových prostriedkov
9. využívanie hospodárskych a obchodných štruktúr vo svoj prospech
10. legalizácia výnosov z trestnej činnosti
11. ovplyvňovanie politiky, médií, verejnej správy, súdnych orgánov alebo ekonomiky

Hlavným cieľom organizovaného zločinu je maximalizácia zisku. Zámerom je však aj získať rozhodujúci vplyv na činnosti štátnych orgánov a inštitúcií prostredníctvom korumpovania štátnych úradníkov. Právomoci týchto úradníkov sú následne využívané k prospechu organizovaného zločinu (Chmelík, 2011).

Organizovaný zločin je nebezpečný predovšetkým tým, že má k dispozícii dokonalé informácie, technické prostriedky, dostatok financií a že má perfektne fungujúcu organizáciu. Svojím pôsobením však rozkladá štátne aj podnikateľské štruktúry, marí výsledky celkovo úspešného podnikania a devastuje morálku (Duben, 2001).

2.2.1 Korupcia a organizovaný zločin

Pri prenikaní korupcie do štátnej správy a politického systému je korupcia postupne prepojovaná s ekonomickou (hospodárskou) a organizovanou kriminalitou – teda organizovaným zločinom. V týchto prípadoch sa jedná o posledné dve závažné štádiá korupcie, ktoré Frič (1999) popísal nasledovne:

- štádium organizovanej korupcie – rozvinuté je korupčné prostredie, v ktorom sa uplatňuje „deľba práce“ pri vytváraní korupčných situácií; kontrolné mechanizmy sú nefunkčné a korupčné prostredie preniká aj do týchto kontrolných mechanizmov; dochádza k inštitucionalizácii korupcie,
- štádium systémovej korupcie – korupcia zasahuje celý systém štátnej správy, ktorý bez úplatkov nie je schopný fungovať; dochádza k vytváraniu špeciálnych skupín, ktoré sú orientované na korupčné aktivity; korupcia je garantovaná a podporovaná štátom – vzniká korupčný štát.

Korupcia v spojení s organizovaným zločinom taktiež slúži k prostému zaviazaniu určitých osôb a úradníkov pre prípad budúcej potreby. Organizovaný zločin tak má k dispozícii tzv. páku, prostredníctvom ktorej dokáže ovplyvniť činnosť osôb pre prípad, že to bude v záujme zločinu nutné.

2.2.2 Faktory orientácie organizovaného zločinu na korupciu

Odpoveď na otázku prečo organizovaný zločin inklinuje práve ku korupcii, je možné nájsť v samotných príčinách korupcie. Väčšina autorov sa v otázke prečo korupcia vzniká, zhoduje v tom, že základným zdrojom korupcie je ľudská túžba po zisku a osobnom prospechu zakorenená v každom človeku.

„Hnacím motorom ktorejkoľvek spoločnosti na svete je túžba po peniazoch a úspechu.“ (Chmelík, 2011, s. 27)

Príčiny vzniku korupcie uvádzajú autori Chmelík a Tomica (2011) nasledovne:

- sociálna zmena (prechod od tradičnej spoločnosti k modernej),
- deficity vo vývoji spoločnosti,
- monopolné postavenie štátu, ktoré vedie k vytvoreniu „štátnych tried“,
- ekonomické faktory (nerovnováha medzi dopytom a ponukou),
- sociálne-psychologické príčiny vychádzajúce z individuálnych alebo skupinových determinácií.

Príčiny korupcie súvisia s veľkým prospechom z korupcie a nízkym rizikom spojeným s korupčnou činnosťou. Čím vyššia je možnosť prospechu, tým väčšia je motivácia ku korupcii. A naopak – čím je menšia pravdepodobnosť odhalenia a potrestania korupcie, tým viac odvahy na korupčné správanie existuje.

Priama súvislosť je preto aj so zákonmi a pravidlami, ktoré by korupciu mali byť schopné ak nie odstrániť alebo minimalizovať, tak aspoň potrestať. Ak však v zákonoch existujú nejasnosti, medzery alebo je možná ich odlišná interpretácia, vzniká priestor pre korupciu. Na tomto mieste stojí za úvahu otázka, či má vôbec štát motiváciu korupciu odstraňovať. Korupcia má síce negatívne dopady na ekonomický systém, avšak byrokrati a predovšetkým politici nemajú záujem na tom, aby korupcia zmizla úplne. Výhodnejšie je vykazovať určité drobné výsledky (napr. potrestať „malé rybky“), aby politik stúpil v očiach verejnosti, no pritom byť aj naďalej úplatný a pred záujmom štátu uprednostňovať svoje osobné záujmy. Z uvedeného vyplýva, že korupčné jednanie je z veľkej miery ovplyvňované vnímaním ľudí, ich postojmi, zvykmi, skúsenosťami a pohľadom na svet. Preto ani dokonalý formálny rámec korupcii zabrániť nemusí.

Najvýstižnejšie rozdelili príčiny vzniku korupcie autori Kuchta a Válková (2005), a to do troch skupín:

- ekonomické faktory
 - miera liberalizácie hospodárskeho systému
 - existencia monopolov
- organizačno-technické faktory
 - úprava v zákonoch, právnych normách, novelizácie
 - úroveň a kontrola mechanizmov tržného hospodárstva

- vymáhateľnosť práva
- efektívnosť využívania protikorupčných mechanizmov
- sociálno-kultúrne faktory
 - neexistencia morálnych zábran
 - neexistencia konkrétneho poškodeného

2.3 Typológia korupcie

Korupciu možno členiť rôznym spôsobom. Chmelík (2003) v jednej zo svojich publikácií rozdeľuje korupciu podľa oblastí, do ktorých zasahuje. Ide napríklad o korupciu individuálnu a politickú, korupciu verejného a korupciu súkromného sektoru, korupciu v štátnej správe a korupciu v samospráve.

Pre oblasť štátnej správy je typická korupcia spojená so zneužívaním právomocí a postavenia verejných činiteľov. Táto forma sa prejavuje mnohými spôsobmi:

- poskytovaním rôznych provízií a úplatkov,
- zneužívaním právomocí verejného činiteľa,
- získavaním neprimeraných výhod v súvislosti s výkonom verejným funkcií,
- neoprávneným nadobúdaním hnutel'ného a nehnuteľného majetku,
- zneužívaním informácií,
- klientelizmom a protekcionárstvom,
- podporou politických strán a hnutí v očakávanej alebo reálnej výhode (Chmelík, 2011).

Vo verejnom sektore sa pritom vyskytujú dva druhy korupcie, a to byrokratická korupcia, ktorá sa týka štátnych úradníkov a politická korupcia, ktorá sa týka vrcholných politikov a zahŕňa aj zákonodarnú činnosť (Ryska & Průša, 2013).

Spoločnosť Transparency International (2008) poskytuje opäť odlišný pohľad na typy korupcie:

I. Malá administratívna korupcia

- podplácanie úradníkov

- zámerne neprehľadná regulácia, zlá organizácia
- zneužívanie právomocí vyplývajúcich z dozornej činnosti verejnej správy

II. Zneužívanie verejných zdrojov

- sprenevera verejných zdrojov
- nehospodárne využívanie verejných zdrojov
- súkromný prospech z privatizácie
- zneužívanie úradnej moci pri udeľovaní verejných zákaziek
- nepotizmus, klientelizmus, príp. „predaj“ pozícií

Ďalším spôsobom je členenie podľa množstva angažovaných osôb v korupčnom čine, rozsahu spôsobených škôd alebo vyjadrením úžitku pre jednotlivca či skupinu. Korupcia sa vtedy člení na malú a veľkú. **Malou korupciou** sa rozumie tzv. korupcia každodenného života (niekedy označovaná aj ako byrokratická korupcia). Ide predovšetkým o korumpovanie úradníkov, ktorí pôsobia v rôznych sférach štátnej správy a samosprávy. Korumpovaný pri tomto druhu korupcie využíva rôzne formy korupcie – napr. úplatkárstvo, zámerne zatajovanie informácií, príslub budúcej odmeny, zneužívanie funkčného postavenia či zámerne znehodnotenie doterajších informácií. Na druhej strane **veľká korupcia** je svojím rozsahom oveľa viac nebezpečná. V postavení účastníkov sú predovšetkým predstavitelia politického, verejného a spoločenského života, preto sa niekedy označuje aj ako politická korupcia. Hodnoty úplatkov prevyšujú desiatky až stovky miliónov korún. Uplatňované formy korupcie sú v tomto prípade založené na známostiach a príbuzenských vzťahoch – napr. sprenevera verejných zdrojov, zneužitie verejnej moci, nepotizmus, klientelizmus či zločiny bielych golierov.

Nasledujúce podkapitoly sa venujú niektorým vybraným formám hospodárskej kriminality.

2.3.1 Nepotizmus

Pojem nepotizmus je možné preložiť ako rodinkárstvo. Nepotizmus je spôsob upevňovania, uplatňovania a rozširovania vplyvu významného jedinca na spoločenskú štruktúru, a to prostredníctvom presadzovania vlastných príbuzných do lukratívnych a spoločensky vplyvných pozícií. Princíp nepotizmu môže byť uplatňovaný na úrovni

štátu, samosprávneho územia, podniku alebo inej inštitúcie. Žiadna krajina nie je voči nepotizmu imúnna.

2.3.2 Klientelizmus

Klientelizmus býva často vnímaný ako širšia forma nepotizmu, kedy sú siete rodinných príslušníkov rozširované aj na známych a obchodných partnerov. Termín klientelizmus pochádza z latinského cliens, teda poslušný. Označuje uprednostňovanie priateľov a spriaznených skupín a je založený na vzťahu medzi závislými klientmi a ich patrónom (Štička, 2008).

Tento vzťah charakterizuje nerovnosť zúčastnených strán a ideál vernosti. Rozdeľovanie statkov neprebíha na základe neosobných pravidiel trhu (napr. rozhodovanie podľa skutočnej kvality produktu), ale je nahradené pravidlami známostí, protekcií a ľudí zapojených do určitej klientskej siete. Toky finančných prír. nemajetkových výhod v rámci týchto vzťahov prebiehajú so značným časovým odstupom. To je aj dôvodom, prečo možno túto formu korupcie len ťažko odhaliť. Jedná sa preto o najzávažnejšiu formu korupcie.

Najčastejšie sa klientelizmus skloňuje v súvislosti s politickou scénou. Politológ Michal Klíma (2013) vo svojom článku „Podnikatelé na politickom trhu“ popísal tento jav nasledovne:

Klientelizmus predstavuje permanentne sa rozširujúci systém více či méně skrytých vazeb a kontaktů především mezi světem politiky a byznysu. Jde mu o maximalizaci zisku ve formě co největší koncentrace moci a bohatství. Přitom klientelistické strany sehrávají úlohu převodových pák, které jsou strategicky umístěné v mocenském prostoru tak, že svým vlivem garantují úspěšnou realizaci celé škály transakcí, služeb a protislužeb.

2.3.3 Lobbying

Lobbying je presadzovaním záujmov určitej skupiny v rámci politického procesu, teda pri schvaľovaní legislatívy alebo exekutívnych rozhodnutiach. Snaha prispôbiť normy svojim záujmom a získať politický vplyv na tvorbe legislatívy je prirodzeným záujmom firiem a nátlakových skupín, preto je v demokratických krajinách lobbying považovaný za legitímnu činnosť. Existuje však vysoké riziko, že sa pracovnou metódou lobbistov stanú rôzne formy korupcie. Vo svete preto existuje snaha nastaviť také pravidlá, ktoré

by túto legitímnu činnosť spravili priehľadnou a kontrolovateľnou - napr. povinnosť registrácie profesionálnych lobbistov, oznamovanie ich príjmov a zdrojov ich príjmov (Štička, 2008).

V Českej republike bol v máji 2009 vypracovaný zákon zameraný na lobbying. Návrh zákona bol hneď od začiatku kritizovaný. Vymedzoval základné pojmy a ideu registra, do ktorého by boli lobbisti povinní zažiadať o svoje zapísanie, a to do 10 dní od uskutočnenia lobbistického kontaktu. Lobbisti by pritom museli za každý štvrtrok povinne poskytnúť Ministerstvu vnútra zoznam uskutočnených lobbistických kontaktov. Návrh zákona obsahoval mimo iného aj obmedzenia a povinnosti pre verejných funkcionárov a sankcie určované podľa živnostenského zákona (Kříž, 2010).

Vláda však s týmto návrhom vyjadrila nesúhlas. Podľa nej by zákon fungoval nad rámec ústavy a narušoval by deľbu moci. Za zbytočné bolo považované vytvorenie nového živnostenského oboru, duplicita zoznamov lobistov so živnostenským registrom a vysoká administratívna záťaž pre všetky zahrnuté osoby. Návrh nakoniec neprešiel ani poslaneckou snemovňou, a napriek jeho následným úpravám bol v roku 2010 „zmietnutý pod stôl“ (Kříž, 2010).

3 Ekonomické rozhodovanie štátu

Rostislav Duben (2001) charakterizuje štát a jeho orgány ako nástroj regulujúci správanie sociálnych subjektov. Nástroj, ktorý plní podobné regulačné funkcie ako trh, ale inými formami a prostriedkami, a taktiež s iným cieľom a zámerom. Ak hovoríme o štáte, máme na mysli sektor verejný a sektor súkromný. Rozhodovanie v týchto dvoch sektoroch je významne odlišné. Pokým cieľom súkromných aktivít je maximalizácia zisku, resp. ekonomických efektov, poslaním verejného sektoru je maximalizácia spoločenských efektov.

Verejný sektor

Základnou úlohou verejného sektoru je zabezpečovať potrebné verejné statky, a to maximálne hospodárne. Vo verejnom sektore sú alokačné rozhodnutia väčšinou predmetom politického rozhodovania. Rozhodovanie môže byť:

- priame (priama voľba) – referendum, je nákladné a zdĺhavé, používa sa spravidla pri rozhodovaní o zásadných otázkach,
- nepriame prostredníctvom volených zástupcov – obecných zástupcov, poslancov či senátorov (Nahodil, 2003).

Kritériom pre voľbu možných variant býva napr. spoločenský úžitok, uspokojenie potrieb obyvateľstva, zlepšenie životného prostredia, výhodnejšia dopravná infraštruktúra. Verejného rozhodovania sa pritom zúčastňujú:

- občania voliči, spotrebitelia verejných statkov a daňoví poplatníci,
- politici – zvolení vo voľbách do volených orgánov,
- byrokrati, úradníci – rozhodujú vo výkonných a poradných orgánoch, pripravujú návrhy zákonov,
- nátlakové skupiny – snažia sa rôznym spôsobom ovplyvniť konanie volených orgánov.

V súvislosti s verejným sektorom sa často skloňujú termíny ako napr. verejný záujem, verejné financie, verejné statky a pod. Všetky tieto pojmy zahŕňa tzv. **verejná politika**. Verejná politika sa zaujíma o sociálne politický proces, ktorý smeruje k uspokojovaniu takých ľudských potrieb, ktorých uspokojovanie nemôže byť uskutočnené iba súkromným sektorom. Verejná politika tak analyzuje, formuje

a presadzuje verejné záujmy prostredníctvom verejného sektoru, jeho orgánov a organizácií.

3.1 Korupcia vo verejnom sektore

V štátnej správe sa najčastejšie vyskytujú dva druhy byrokratickej korupcie. Prvým je rozhodnutie úradníka **o poskytnutí istej monopolnej služby štátom** (napr. udelenie licencie, stavebného povolenia, atď.). V tomto prípade štát vystupuje v úlohe monopolu, ktorý prostredníctvom zákonov vytvára sám sebe poptávku. Ak chcú občania v určitej oblasti podnikat', nemôžu štát „obísť“. Poptávka po tejto službe preto nemôže byť nenulová. Medzi úradníkom a občanmi sa tak prirodzene vytvára trh s rovnovážnou cenou, ktorý sa v ničom neodlišuje od bežne sa vyskytujúcich trhov v súkromnom sektore (Ryska & Průša, 2013).

Druhým typom byrokratickej korupcie je rozhodnutie úradníka **o pridelení štátnej zákazky** vybranej firme. Poptávajúcim danej služby je štát a naopak, jej ponúkajúcim je firma. Predmetom korupcie sa stáva rozhodnutie úradníka o pridelení zákazky danej firme. Úradník vystupuje v úlohe ponúkajúceho toto rozhodnutie, firma v úlohe poptávajúceho (Ryska & Průša, 2013).

Pre oba druhy byrokratickej korupcie je spoločným menovateľom rozhodnutie úradníka, ktoré sa pre občanov a firmy stáva vzácnym statkom (obdobne v súkromnom sektore rozhodnutie manažéra). Preto na trhu s týmito rozhodnutiami vzniká nenulová cena a priestor pre úplatky (Ryska & Průša, 2013).

3.1.1 Odlišnosti od súkromného sektoru

Autori Ryska a Průša (2013) uvádzajú, že motivácia štátneho zamestnanca ku korupčnému činu sa v zásade neodlišuje od motivácie manažéra súkromnej firmy. Rozdielna je len možnosť škodu zistiť a zasiahnuť tak proti nežiaducemu konaniu. Súkromný sektor totiž dokáže merať efektívnosť prostredníctvom zisku – dokáže určiť, ktoré kroky manažérov firme prospievajú a ktoré ju poškodzujú. Vo verejnom sektore však efektívnosť nemožno zmerať. Tento poznatok vyjadril aj ekonóm Ludwig von Mises (2002, s. 153): „*Dosažení zisku podnikatelem vyjadřuje skutečnost, že dobře sloužil zákazníkům, tj. všem lidem. V případě hodnocení užitečnosti služeb úřadu však žádný způsob zjištění úspěšnosti či nezdaru pomocí kalkulací nemáme.*“

Ďalšou významnou odlišnosťou verejného sektoru od sektoru súkromného je absencia vlastníka. Pretože štátni úradníci ani štát ako celok vlastníka nemajú, neexistuje žiadna motivácia k tomu, aby hospodárili na princípe zisku a straty. Resp. obrátene – pretože štátne úrady nehospodária na princípe zisku a straty, úradníci a politici sa nemôžu chovať ako vlastníci a dohliadať tak na efektívnosť. Z uvedeného vyplýva, že efektívnosť nemôže existovať bez súkromného vlastníctva (Ryska & Průša, 2013).

Problém neefektívnosti štátneho sektoru býva často pripisovaný jeho veľkosti. Štát zamestnáva státisíce ľudí, má široké spektrum činností, rozdeľuje obrovské sumy peňazí. Preto je preň charakteristická neprehľadnosť, plytvanie a neefektívnosť. Autori Ryska a Průša (2013) však argumentujú americkou spoločnosťou Wal-Mart, ktorá je najväčšou súkromnou firmou na svete, a predovšetkým úspešnou firmou napriek svojej veľkosti. Záverom možno zhrnúť, že štátny sektor nie je nehospodárny kvôli svojej veľkosti, ale kvôli nemožnosti hospodárnosť merať.

Plytvanie vo verejnom sektore je spôsobené faktom, že štátne úrady nemajú metódu, prostredníctvom ktorej by mohli posúdiť užitočnosť daného projektu či výdaje. Úradníci tak rozhodujú náhodným výberom či subjektívnym pocitom a často rozdeľujú peniaze úplne iným spôsobom ako by bola ocenila väčšina spotrebiteľov. Samotným problémom verejného sektoru je práve toto plytvanie a korupcia je až dôsledkom (príznakom) tohto problému. „*Korupce se vyskytuje právě tam, kde efektivnost nelze podchytit a tím ani vynucovat*“ (Ryska & Průša, 2013, s. 38).

3.2 Dopady korupcie na ekonomický systém

Dieter Frisch (2000) v publikácii Transparency international vystihol podstatu dôsledkov korupcie nasledovnými vetami:

Korupce zvyšuje ceny zboží a služeb, zvyšuje zadlužení země (a nese s sebou budoucí trvalé náklady na splácení dluhů), vede ke snižování úrovně, neboť jsou dodávány výrobky horší kvality a je nakupována nevhodná či nepotřebná technologie, a v jejím důsledku jsou projekty vybírány spíš na základě kapitálu (protože je to výhodnější pro pachatele korupce) než na základě lidských zdrojů, což by bylo mnohem lepší z hlediska rozvoje.

Štúdium literatúry prináša podrobnejší výklad týchto slov:

- Sprenevera verejných prostriedkov vedie všeobecne k neefektívnemu hospodáreniu s verejnými zdrojmi. Verejné zdroje sú rozdeľované neúčelne, neefektívne a nehospodárne, vláda nedosahuje svoje ciele a dochádza k plytvaniu. Príkladom je zneužívanie právomocí v procese zadávania verejných zákaziek. V tomto prípade má ovplyvnenie výberu dodávateľa za následok zmenšenie objemu prostriedkov, ktoré by bolo inak možné vynakladať na verejne prospešné projekty či verejné služby. Kvalitný dodávateľ je buď odsunutý na vedľajšiu koľaj alebo musí poskytnúť rovnaký (resp. vyšší) úplatok. Zákazky sa týmto predražujú a pretože sú platené z verejných rozpočtov, ich výšku nesie každý platca v krajine.
- Korupcia môže vytvárať bariéry vstupu do odvetvia, čím obmedzí konkurenciu.
- Podplácanie úradníkov súkromnými osobami prispieva k deformovaniu verejného záujmu, a to na úkor záujmov súkromných. Dôsledkom je strata dôvery v právny štát a vynútiteľnosť práva. Občania sa namiesto toho, aby využívali mechanizmy, ktoré im poskytuje štát, uchylujú pri riešení svojich problémov k svojpomoci príp. využívaniu nelegitímnych nástrojov, čím paradoxne korupciu len ďalej podporujú. Rozsiahly klientelizmus ohrozuje dôveru občanov v samotný demokratický mechanizmus. Ochota občanov zúčastňovať sa verejného života sa tak radikálne znižuje (predovšetkým formou výkonu pasívneho a aktívneho volebného práva).
- Klesá počet bezúhonných pracovníkov a fungovanie verejnej správy je podlomené „morálnou krízou“.
- Transakcie v súkromnom (ale aj verejnom) sektore sú neprehľadné, a tým nepredvídateľné. Zvyšuje sa investičné riziko, v dôsledku čoho sa deformuje hospodárska súťaž a znižujú investície v krajine. Výsledkom je stagnácia (resp. pokles) hospodárskeho rastu.
- Rozhodnutia sú otázkou peňazí, pričom sú potreby ľudí a kvalita služieb druhoradé.

Dopady korupcie možno zhodnotiť ako prospešné pre jednotlivca, pretože mu umožňuje získať nadštandardné výhody a zisky. Avšak pre spoločnosť vyplývajú z existencie korupcie negatívne následky, ktoré narúšajú fungovanie trhu.

3.2.1 Korupcia a HDP

Hrubý domáci produkt (HDP) predstavuje objem celkovej finálnej produkcie (statkov a služieb) vyjadrenej v peňažných jednotkách za určité obdobie a vyrobenej v danom štáte. Ide o jeden z najdôležitejších makroekonomických ukazovateľov, ktorý sa používa pre stanovenie výkonnosti ekonomiky.

Vzťah medzi korupciou a ekonomickým rastom skúmalo mnoho ekonómov. Mauro (1995), ako jeden z prvých autorov preukázal, že zvýšenie korupcie o jednotku má dopad na reálny rast HDP na hlavu, a to konkrétne o -0,3 až -1,8 percentuálneho bodu, podľa Leita a Weidmanna (1999) o -0,6 až -1,2 percentuálneho bodu. Tieto štúdie naznačujú určitú súvislosť medzi vývojom korupcie a výstupom ekonomiky. Nasledujúca tabuľka ukazuje niektoré empiricky doložené makroekonomické dôsledky korupcie na vládny sektor a HDP.

Tabuľka 1: Korupcia a HDP – zhoršenie korupcie o percentuálny bod na škále od 0-10 ovplyvňuje:

Zdroj	Dopad na podiel... na HDP	Zmena na hlavu o (v %)
Gupta-de Mello-Sharan (2000)	armádnych výdajov	+1,0
Tanzi-Davoodi (2000)	vládných príjmov	-0,1 až -4,5
Mauro (1999)	výdajov na vzdelávanie	-0,7 až -0,9
	výdajov na zdravotníctvo	-0,6 až -1,7
Ghura (1998)	daňových príjmov	-1,0 až -2,9
Tanzi-Davoodi (1997)	verejných výdajov	+0,5
	zníženie kvality komunikácií	-2,2 až -3,9

Zdroj: Volejníková, J., Korupce v ekonomické teorii a praxi

Štúdie pritom poukazujú skôr na nepriamo úmerný vzťah medzi korupciou a HDP. Je však potrebné si uvedomiť, že ide o relatívny vzťah. V žiadnom prípade totiž nemožno povedať, že ak korupcia vzrastie o x %, HDP zároveň o x % klesne. Korupcia je len jedným z mnohých faktorov, ktoré ekonomickú vyspelosť ovplyvňujú (miera zamestnanosti, štruktúra hospodárstva, vzdelanie, atď.) a analyzovať separovane každý faktor je nemožné.

Jakob Svensson (2005), profesor politickej ekonómie na Štokholmskej univerzite, vo svojich výskumoch spochybnil Maurove výsledky a tvrdí, že Mauro nenachádza dostatočne presvedčivé dôkazy o prepojení korupcie s hospodárskym rastom. Jedná sa predovšetkým o štúdie založené na výsledkoch širšieho medzinárodného porovnania,

kde toto tvrdenie nemožno dokázať. Vzniknuté rozdiely medzi výsledkami jednotlivých prípadov a výsledkami zo širšieho medzinárodného porovnania odôvodňuje Svensson faktom, že korupcia sa vyskytuje v mnohých rôznych formách a neexistuje teda dôvod, prečo by mali mať všetky druhy korupcie rovnako negatívny dopad na hospodársky rast.

Za úvahu tiež stojí myšlienka, že rozsiahla korupcia pôsobí na jednej strane negatívne na ekonomickú vyspelosť krajiny, na druhej strane nízka ekonomická úroveň znamená „menej príležitostí“ pre uspokojovanie potrieb a verejnosť tak vedie ku korupčnému konaniu. Možno teda vyvodiť záver, že ekonomická vyspelosť ovplyvňuje korupciu. Tento jav sa výrazne prejavuje predovšetkým v krajinách s nižšou ekonomickou úrovňou (napr. v rozvojových krajinách, krajinách s centrálnou plánovanou ekonomikou).

3.2.2 Korupcia a nezamestnanosť

Mieru neschopnosti hospodárstva využívať všetky zdroje práceschopného obyvateľstva, ktoré má k dispozícii, označujeme ako mieru nezamestnanosti. Podobne ako na HDP, aj na mieru nezamestnanosti môžu mať nepriamy vplyv korupčné aktivity.

Príčinou zvýšenia miery nezamestnanosti môže byť zvýšenie cien tovaru kvôli vzniknutým nákladom na korupciu. Domácnosti na zvýšenie cien reagujú poklesom poptávky na trhu výrobkov a služieb, firmy sa vzniknutej situácii prispôbia a znížia výrobu. Zamestnávateľ tak nebude potrebovať určitý počet zamestnancov, ktorý prepustí, čím sa zvýši celková miera nezamestnanosti na trhu práce.

3.2.3 Vzťah priamych zahraničných investícií a korupcie

Zvýšenie korupcie v krajine by spomedzi vybraných ukazovateľov malo pravdepodobne „najmenší“ krátkodobý dôsledok práve na priame zahraničné investície. Ich mobilita totiž nie je tak vysoká.

Dá sa ale predpokladať, že so zvýšením korupcie bude ďalšie podnikanie v krajine prinášať ďalšie náklady a vysoké riziká, čo môže mať vplyv na pokles priamych zahraničných investícií či dokonca odchod investorov z krajiny. Táto skutočnosť sa môže dotknúť predovšetkým malých otvorených ekonomík, kde priame zahraničné investície predstavujú pomerne dôležitú súčasť investícií. Môže tak dôjsť k odlivu kapitálu z krajiny, devalvácii meny, k finančnej nerovnováhe či dokonca finančnej kríze v krajine.

3.3 Analýza korupcie a jej vzťah k vybraným ekonomickým ukazovateľom

Nasledujúca podkapitola sa zaoberá analýzou vyššie opísaných ekonomických ukazovateľov a ich vzťahu ku korupcii. Pre účely tejto bakalárskej práce boli zvolené tri európske krajiny, ktoré sa od seba v súvislosti s mierou vnímania korupcie vo verejnom sektore (tzv. CPI)² výrazne odlišujú:

- Fínsko – patrí medzi najmenej skorumpované krajiny sveta
- Česká republika – je príkladom krajiny s priemernou mierou korupcie
- Bulharsko – spomedzi troch sledovaných krajín ide o najskorumpovanejšiu krajinu

Index CPI v týchto krajinách bude postupne porovnaný s konkrétnymi ekonomickými ukazovateľmi. Pri výpočte boli použité dáta zo štatistických úradov daných krajín v rozmedzí rokov 2008 až 2013, grafy znázorňujúce situáciu a výsledky korelačnej analýzy vyjadrujúce presný vzťah medzi korupciou a ukazovateľmi. Index CPI bol v grafoch pre účely lepšej interpretácie upravený na stupnicu od 0 do 10.

3.3.1 Fínsko

Fínsko v posledných rokoch zaujíma vedúce postavenie vo svete v mnohých ukazovateľoch sociálno-ekonomického rozvoja. Ide o stabilnú a ekonomicky silnú krajinu, ktorá sa stretáva s menšou mierou korupcie, o čom svedčí aj hodnota indexu CPI za rok 2013 vo výške 89 bodov. Z hľadiska vnímania korupcie je podľa Transparency International lepšie hodnotené už len Dánsko.

Tabuľka 2: Fínsko – Vývoj vybraných ukazovateľov a indexu CPI

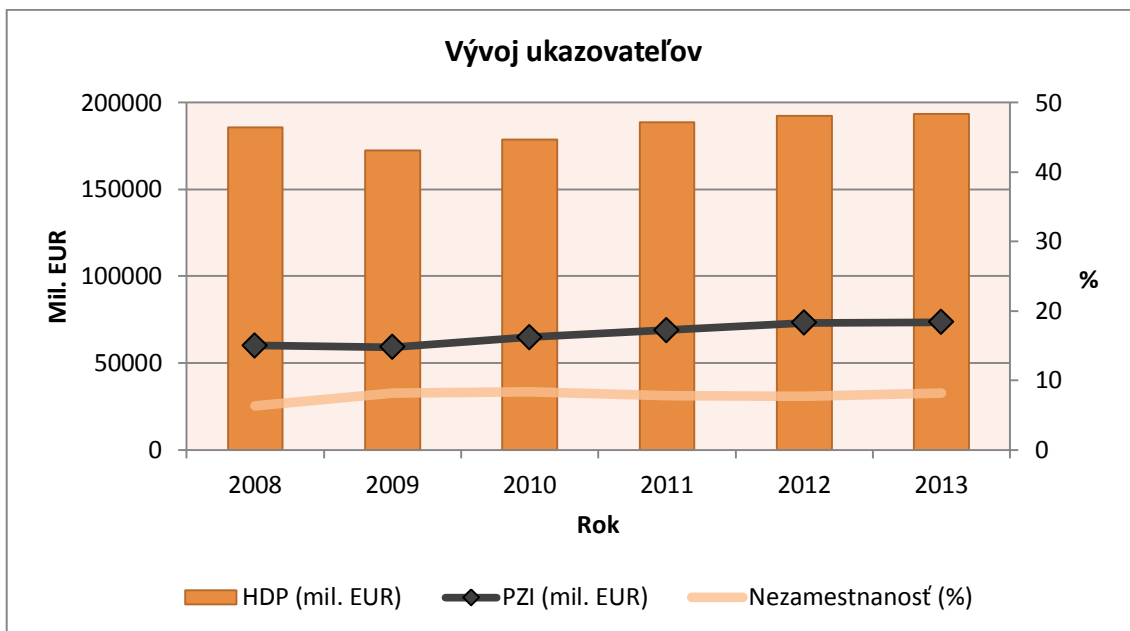
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mil. EUR)	185670	172318	178724	188744	192350	193443
Nezamestnanosť (%)	6,3	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2
PZI (mil. EUR)	60 023	59 116	64 884	68 963	73 250	73 459
Index CPI	9	8,9	9,2	9,4	9	8,9

Zdroj: www.stat.fi, www.suomenpankki.fi ,vlastné spracovanie

² Index vnímania korupcie zraduje krajiny podľa stupňa vnímania existencie korupcie medzi úradníkmi verejnej správy a politikmi, a to s použitím stupnice od 0 do 100, kde 100 označuje krajinu takmer bez korupcie a 0 znamená vysokú mieru korupcie. Ide o zložený index, vychádzajúci z výsledkov prieskumov, ktoré sa vzťahujú ku korupcii, odrážajú názory odborníkov a nezávislých inštitúcií. Index CPI je celosvetovo najpoužívanejším indikátorom miery korupcie.

Pri pohľade na tabuľku 2 a graf 1 je zrejmy stabilný rast HDP s miernym poklesom v roku 2009, kedy sa fínska ekonomika tak ako mnohé ďalšie vo svete, vyrovnávala s prebiehajúcou finančnou krízou z roku 2008. Ekonomika Fínska však patrí z hľadiska HDP na obyvateľa k tým najsilnejším v EÚ.

Graf 1: Fínsko – Vývoj vybraných ukazovateľov v rokoch 2008 - 2013

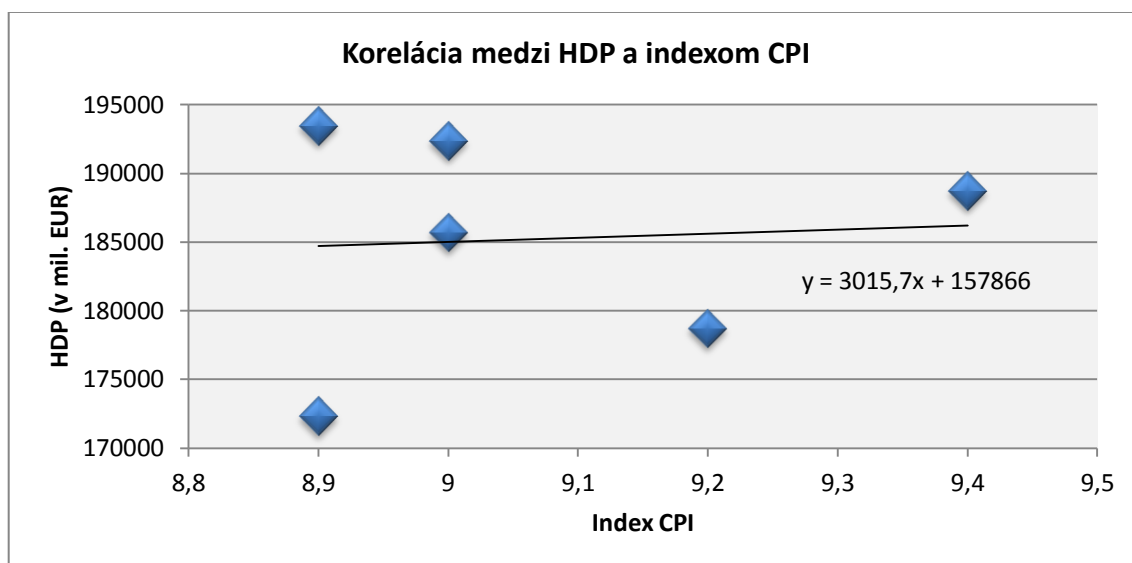

Zdroj: www.stat.fi, vlastné spracovanie

Dopad korupcie na HDP možno zistiť koreláciou oboch veličín. Už z grafu 2 je jasne zreteľné, že korelácia medzi oboma veličinami je veľmi malá, pričom toto pozorovanie potvrdzuje aj výsledný korelačný koeficient v hodnote 0,071940. Ani po pridaní ďalších údajov z rokov 2006 a 2007 sa hodnota korelačného koeficientu výrazne nezmenila. Preto nemožno preukázať jednoznačný vzťah medzi HDP a indexom CPI. Príčinou je množstvo významnejších ekonomických faktorov, ktoré HDP ovplyvňujú.

Silnou stránkou ekonomického rastu vo fínskej ekonomike sa stalo predovšetkým zvyšovanie investícií do výskumu a vývoja (v súčasnosti 3,78 % HDP), ktoré boli následne pretransformované do odvetvia informačných a komunikačných technológií. Vo Fínsku dokonca dve tretiny investícií zabezpečuje súkromný sektor, konkrétne spoločnosť Nokia (Gonda & Lukáčová, 2013).

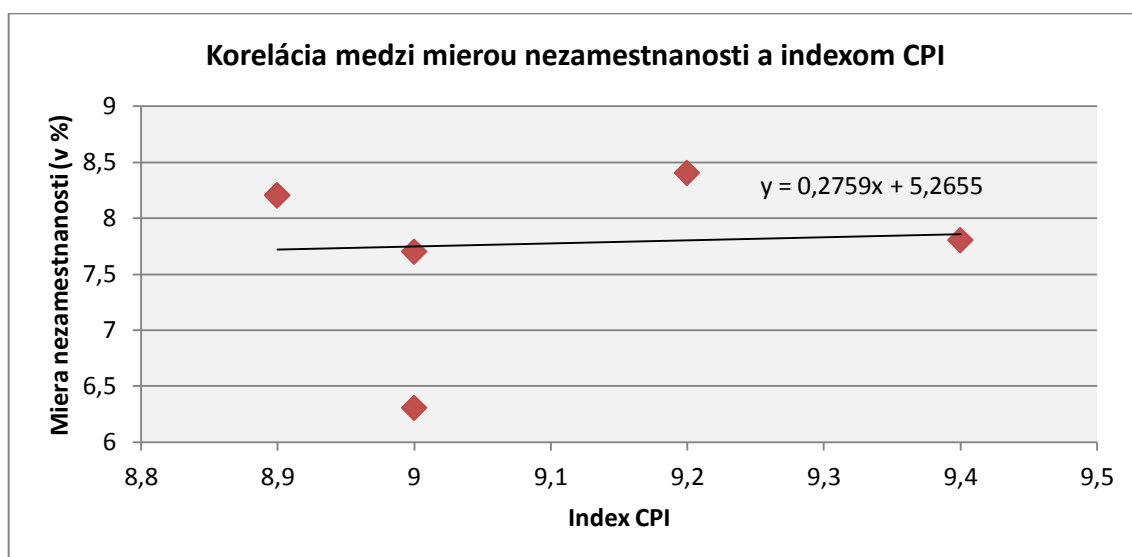
Graf 2: Fínsko – Korelácia medzi HDP a indexom CPI

Zdroj: www.stat.fi, vlastné spracovanie

Miera nezamestnanosti vo Fínsku kolíše okolo hodnoty 8 %. Korelačný koeficient opäť predstavuje nevýznamnú hodnotu 0,070821. Taktiež podľa grafu 3 možno preukázať iba minimálnu závislosť korupcie na miere nezamestnanosti v tejto krajine. Väčší vplyv na mieru nezamestnanosti majú iné významnejšie faktory, ako napr. nulová poptávka po vyrábanej produkcii, presun podnikateľských aktivít do krajiny, kde je lacnejšia pracovná sila alebo už zmienená ekonomická kríza, ktorá spôsobila svojimi rozsiahlymi hospodárskymi dopadmi v roku 2009 nárast miery nezamestnanosti o 1,9 % oproti predchádzajúcemu obdobiu.

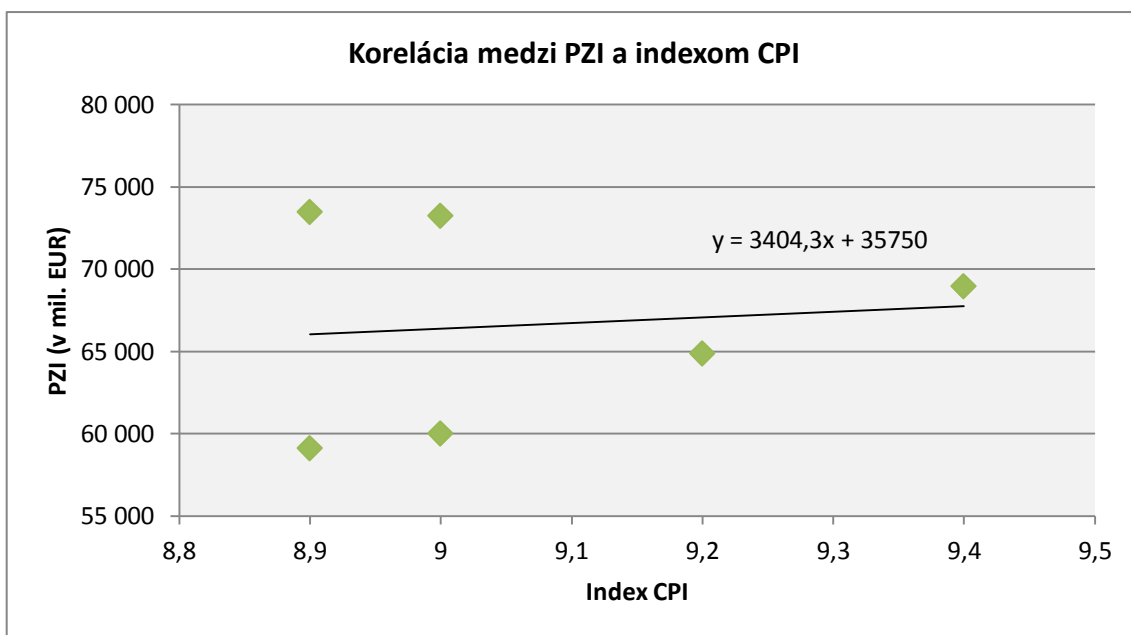
Graf 3: Fínsko – Korelácia medzi mierou nezamestnanosti a indexom CPI

Zdroj: www.stat.fi, vlastné spracovanie

Fínsko predstavuje pre zahraničných investorov potenciál, ktorý dokazuje postupne narastajúca krivka PZI v grafe 1 (samozrejme s menším poklesom v roku 2009). Korelačný vzťah medzi PZI a mierou korupcie je veľmi slabý, čo dokazuje graf č. 4 a korelačný koeficient s hodnotu 0,106093. Ani tentokrát nebol vzťah medzi PZI a indexom CPI preukázaný.

Graf 4: Fínsko – Korelácia medzi PZI a indexom CPI

Zdroj: www.suomenpankki.fi, vlastné spracovanie

Fínsko je predovšetkým inšpiratívnou severskou krajinou, ktorá sa vyznačuje pružnosťou a rýchlou reakciou na zmeny. V súvislosti s korupciou sa štátny tajomník fínskeho ministerstva financií Martti Hetemäki (2013) vyjadril nasledovne: „*Ak sa na verejnosť dostane zmienka o nejakom korupčnom správaní, ľudia sú veľmi pobúrení. Korupcia je vo Fínsku neakceptovateľná a odráža sa to aj v našom hodnotení organizáciou TI.*“

3.3.2 Česká republika

Česká republika sa radí medzi krajiny s priemernou mierou korupcie. V roku 2013 sa v celosvetovom rebríčku umiestnila na 57. mieste z celkových 177 krajín, a to s hodnotením 48 bodov. Ide pritom o rovnaký výsledok, aký dosiahli napr. Bahrajn, Chorvátsko a Namíbia. Podľa vyjadrenia organizácie Transparency International je hodnotenie ČR odrazom neschopnosti dotáňovať kľúčové protikorupčné opatrenia

a zaviesť systémové zmeny, ktoré by krajinu konečne zaradili medzi vyspelé európske štáty.

Podľa Správy EÚ o boji proti korupcii (2014) sa až 95 % obyvateľstva ČR domnieva, že korupcia je rozšírená. Iný pohľad na výskyt korupčných aktivít v krajine poskytujú ukazovatele vo vzťahu k indexu CPI prostredníctvom skutočne zaznamenaných údajov uvedené v tabuľke 3.

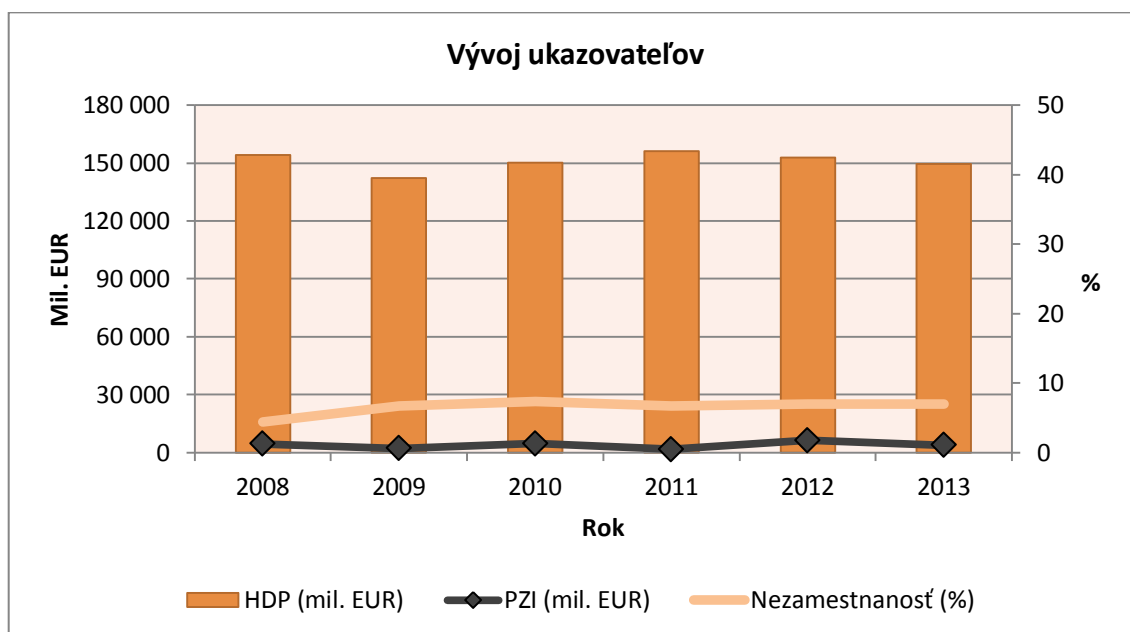
Tabuľka 3: Česká republika - Vývoj vybraných ukazovateľov a indexu CPI

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mil. EUR)	154 270	142 197	150 275	156 217	152 828	149 523
Nezamestnanosť (%)	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7
PZI (mil. EUR)	4 415	2 110	4 637	1 668	6 217	3 760
Index CPI	5,2	4,9	4,6	4,4	4,9	4,8

Zdroj: www.czso.cz, www.cnb.cz, vlastné spracovanie

Prvou porovnávanou veličinou je HDP. Česká republika má podľa grafu 5 a tabuľky 3 nižšiu celkovú hodnotu HDP ako predchádzajúce Fínsko, obe krajiny však zaznamenali pokles v roku 2009. HDP v ČR s výnimkou tohto roku stúpala, a to až do roku 2010. A naopak – index CPI v tomto období klesal. Od roku 2012 sa situácia vyvíjala presne opačne – teda HDP klesal a index CPI rástol. To poukazuje na určitú nepriamu závislosť oboch veličín.

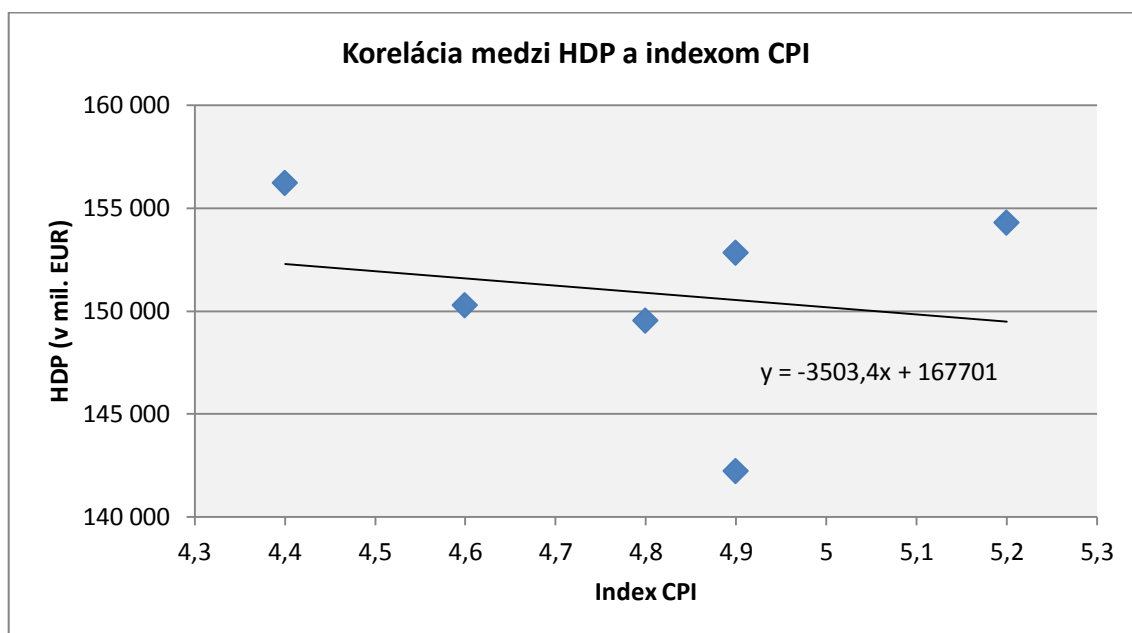
Graf 5: ČR - Vývoj vybraných ukazovateľov v rokoch 2008 - 2013

Zdroj: www.czso.cz, vlastné spracovanie

Vďaka rozloženiu jednotlivých bodov a priamky znázornených v grafe 6 je zrejmé, že korelácia medzi veličinami je opäť nízka. Záporný korelačný koeficient v tomto prípade vyjadruje nepriamu úmernosť vzťahu, avšak jeho hodnota -0,196031 sa ani zďaleka nepribližuje preukázateľnej hodnote -1. Jednoznačný vzťah medzi HDP a indexom CPI teda nemožno preukázať a na rast HDP pôsobia významnejšie faktory ako korupcia (napr. rast zahraničnej poptávky, zvýšenie vládnych výdajov, produktivita práce).

Graf 6: ČR – Korelácia medzi HDP a indexom CPI

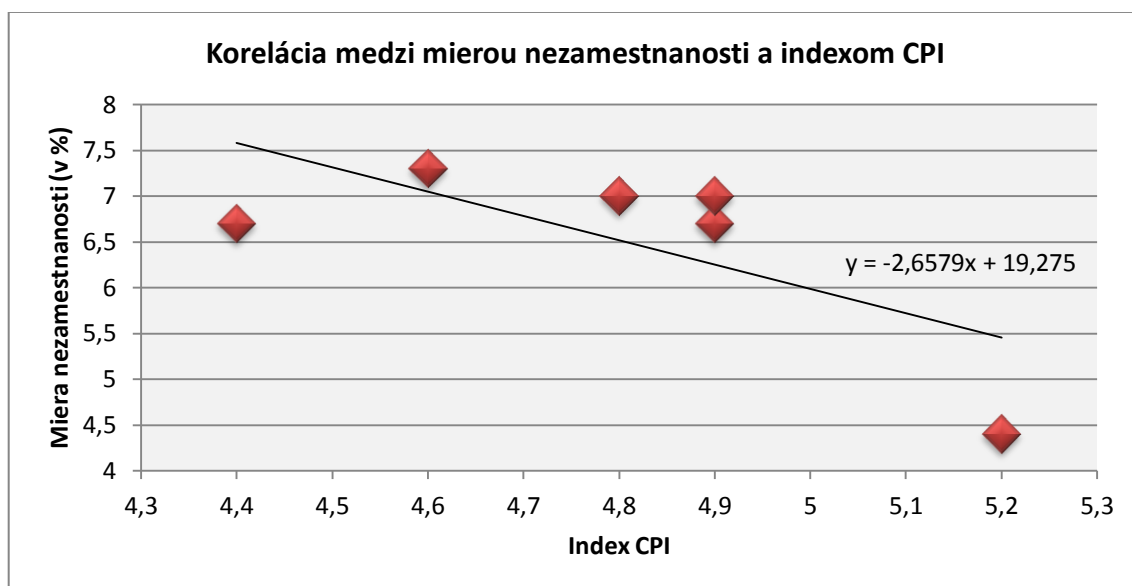

Zdroj: www.czso.cz, vlastné spracovanie

Miera nezamestnanosti v ČR sa v roku 2013 pohybovala na úrovni 7 % a okolo tejto hodnoty oscilovala aj v predchádzajúcich obdobiach. Korelačný koeficient rovný hodnote -0,690621 je dosiaľ najbližšou hodnotou k potvrdeniu závislosti, napriek tomu ani v tomto prípade nepostačuje. Na celkovej nezamestnanosti obyvateľov tak korupcia nemá hlavný podiel (graf 7).

Kladná závislosť však môže vzniknúť medzi mierou nezamestnanosti a skúmanými priamymi zahraničnými investíciami. Príčinou je napr. skutočnosť, že zahraničné firmy majú obvykle menej zamestnancov ako rovnako veľké domáce firmy, okrem toho dochádza k vytlačaniu domácich investícií a pracovne náročných činností z trhu.

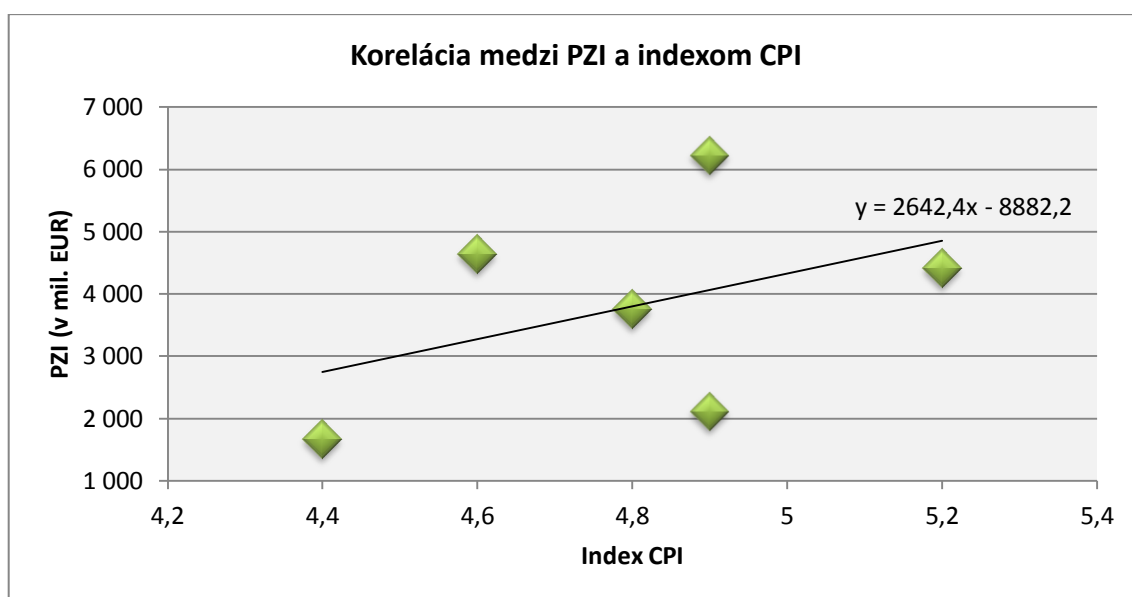
Graf 7: ČR – Korelácia medzi mierou nezamestnanosti a indexom CPI

Zdroj: www.czso.cz, vlastné spracovanie

Posledným skúmaným vzťahom v prípade ČR je vzťah medzi PZI a indexom CPI. V porovnaní s Fínskom je príliv PZI do ČR priemerne až 16-krát nižší. Koefficient korelácie, v porovnaní s Fínskom, vyjadruje väčšiu mieru závislosti medzi oboma veličinami. Napriek tomu je hodnota 0,430384 nepodstatná, o čom svedčí aj zbežný pohľad na graf 8. PZI ale nepochybne hrajú významnú úlohu pri reštrukturalizácii českej ekonomiky, pretože podniky pod zahraničnou kontrolou dosahujú v priemere lepších výsledkov v produktivite práce, ziskovosti a v zahraničnom obchode.

Graf 8: ČR – Korelácia medzi PZI a indexom CPI

Zdroj: www.cnb.cz, vlastné spracovanie

3.3.3 Bulharsko

Keď sa povie Bulharsko, mnoho ľudí si predstaví maximálne letnú dovolenku. Podľa Transparency International ide však o krajinu s rozsiahlymi korupčnými aktivitami, o čom hovorí naozaj nízky index CPI ešte v roku 2011, a to na úrovni 3,3 bodu. Ako uvádza tabuľka 4, roky 2012 a 2013 boli pre krajinu v tomto ohľade zlepšením so zodpovedajúcim hodnotením 4,1.

Pre komplexné porozumenie situácii v Bulharsku je potrebný detailnejší pohľad do bulharskej ekonomiky. Krajina je najchudobnejším členským štátom EÚ, v ktorom ekonomika stagnuje a životná úroveň klesá, a stretáva sa aj s najvyššou defláciou. Pokiaľ však ide o makroekonomické údaje, patrí Bulharsko k najdisciplinovanejším krajinám EÚ. Vládny dlh sa drží pod 20 % HDP (priemer EÚ sa pohybuje okolo 85 % HDP), rovnako vláda hospodári s minimálnym rozpočtovým schodkom. To je aj dôvod, prečo sa krajina na rozdiel od Grécka či Španielska neprepadla do dlhovej krízy.

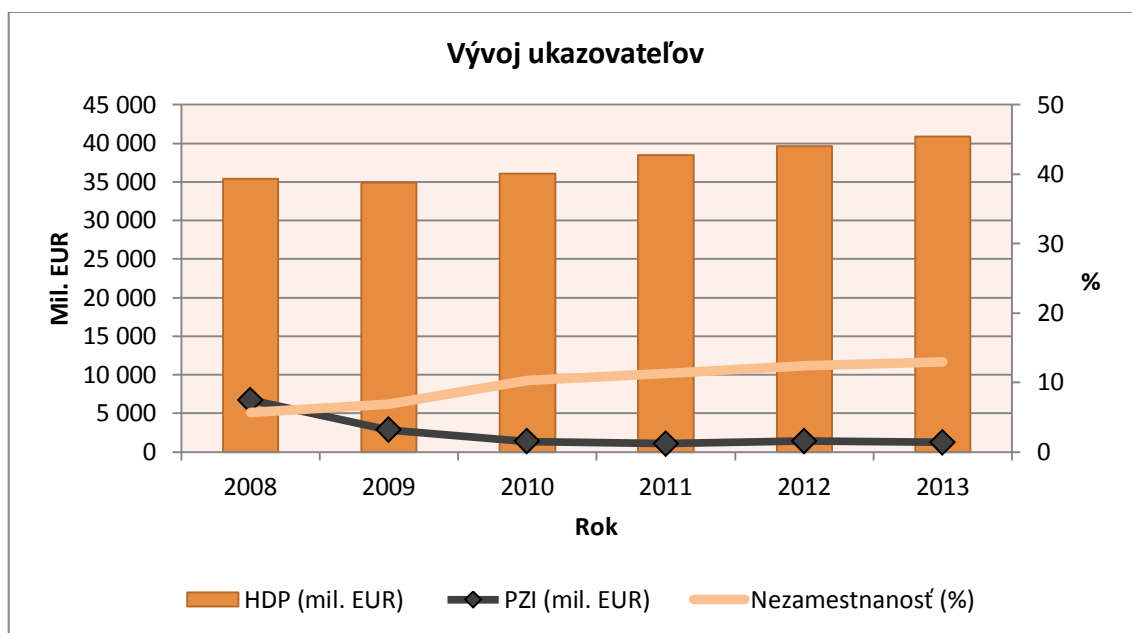
Tabuľka 4: Bulharsko – Vývoj vybraných ukazovateľov a indexu CPI

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mil. EUR)	35 430	34 932	36 052	38 505	39 668	40 903
Nezamestnanosť (%)	5,7	6,9	10,3	11,3	12,4	13
PZI (mil. EUR)	6 728	2 845	1 360	1 065	1 398	1 229
Index CPI	3,6	3,8	3,6	3,3	4,1	4,1

Zdroj: www.nsi.bg, www.bnb.bg, vlastné spracovanie

Vývoj HDP v Bulharsku je na základe údajov uvedených v tabuľke 4 a grafe 9 stabilný, avšak stále príliš nízky (HDP na hlavu predstavuje 47 % priemeru EÚ). Do roku 1990 bol významným príjmom cestovný ruch, následne ale návštevnosť v niektorých strediskách spadla o viac ako 50 %. Turistom z východnej Európy táto destinácia neponúkla nič nového a návštevníkom zo Západu chýbal dostatočný štandard. Vzniknutá situácia bola rozhodne jedným z ekonomických šokov, ktorý sa podpísal na vývoji HDP.

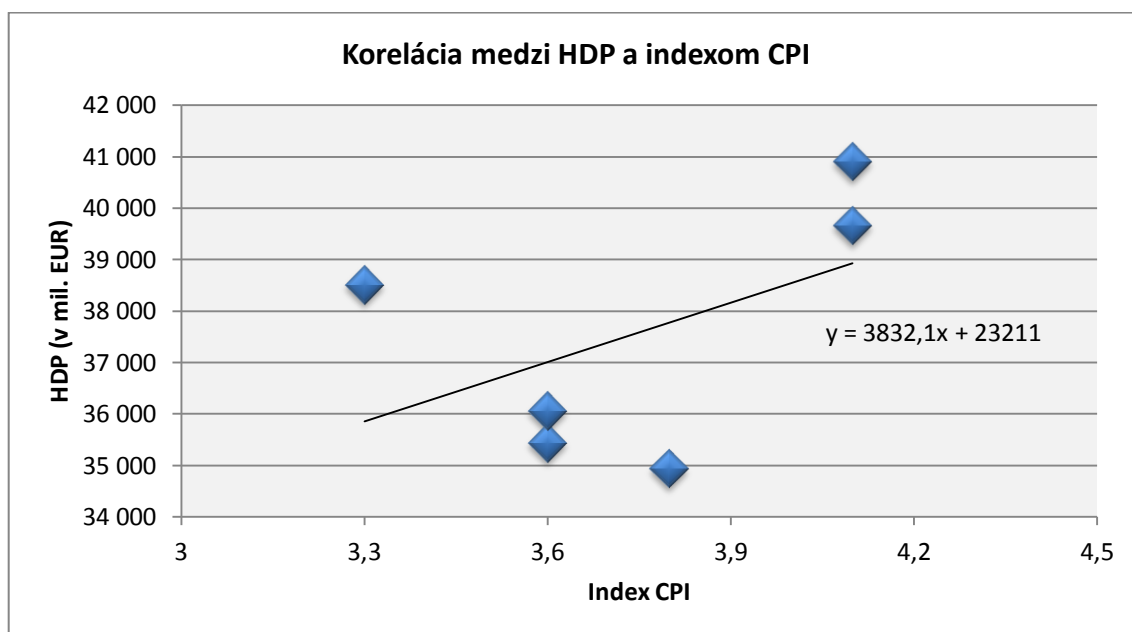
Graf 9: Bulharsko - Vývoj vybraných ukazovateľov v rokoch 2008 - 2013

Zdroj: www.nsi.bg, vlastné spracovanie

Korelačný vzťah zachytený v grafe 10 je opäť pomerne malý, čo potvrdzuje aj korelačný koeficient vo výške 0,490394. Závislosť medzi HDP a indexom CPI, tak ako v prípade predchádzajúcich dvoch krajín, nebola preukázaná. Na vývoji HDP majú výrazný podiel iné faktory ako je korupcia – napr. spomínaný turistický útlm.

Graf 10: Bulharsko – Korelácia medzi HDP a indexom CPI

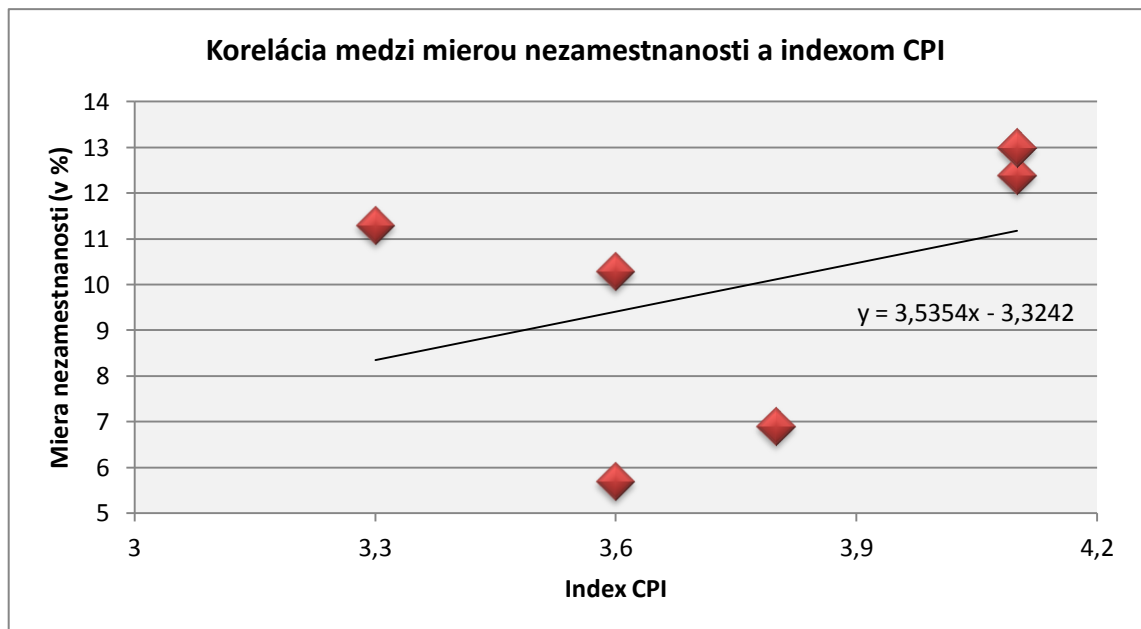

Zdroj: www.nsi.bg, vlastné spracovanie

Ďalším problémom, s ktorým Bulharsko bojuje, je nezamestnanosť. V roku 2013 dosiahla podľa tabuľky 4 miera nezamestnanosti až 13 % (dvadsiata najvyššia v EÚ) a z dlhodobého hľadiska má rastúcu tendenciu. Výsledky korelačnej analýzy v prípade vzťahu medzi mierou nezamestnanosti a mierou korupcie sú aj v tomto prípade nedostatočné (graf 11) a koeficient korelácie s hodnotou 0,372394 naznačuje iný významný faktor, ktorý sa podpísal pod rast miery nezamestnanosti.

Príčinou stúpajúcej nezamestnanosti môže byť neexistencia úspešnej firmy, ktorá by bola „motorom“ ekonomiky. V susednom Rumunsku (miera nezamestnanosti v roku 2013 približne na úrovni 6,7 %) možno nájsť aspoň niekoľko firiem, ktoré majú potenciál a ekonomiku „ťahajú“ – príkladom je spoločnosť Dacia.

Graf 11: Bulharsko – Korelácia medzi mierou nezamestnanosti a indexom CPI

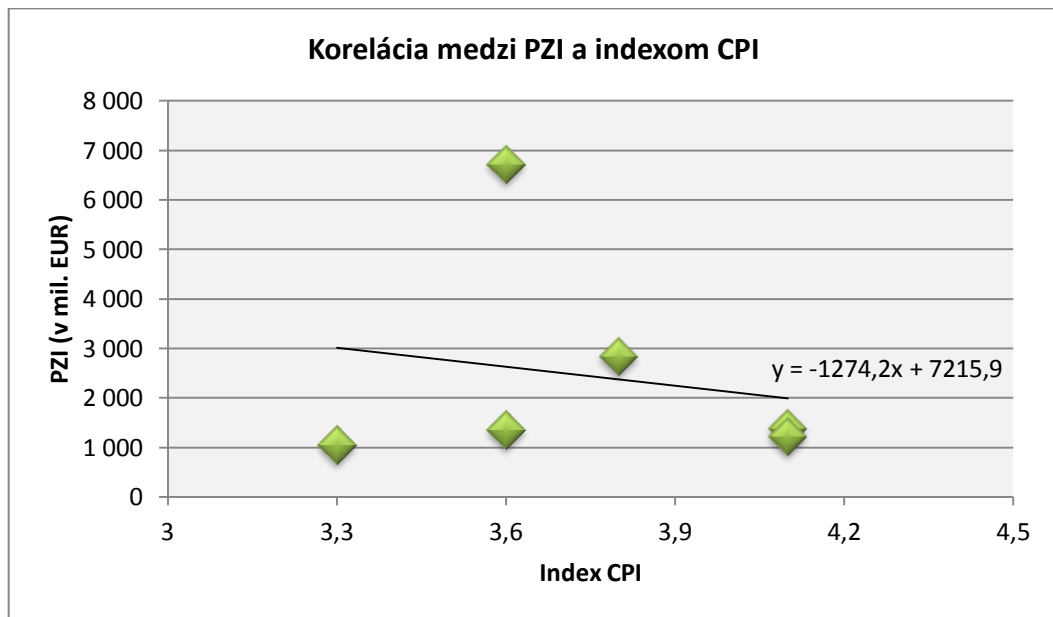
Zdroj: www.nsi.bg, vlastné spracovanie

Globálna finančná kríza sa výrazne prejavila v roku 2009 na príleve PZI (graf 9). V tejto súvislosti bol zaznamenaný prepád prílevu PZI do krajiny. Zahraničných investorov láka predovšetkým výhodná geografická poloha a medzery u určitých segmentoch trhu. K prekážkam realizácie PZI v Bulharsku patrí zlá infraštruktúra, nadmerné daňové zaťaženie firiem a predovšetkým korupcia.

Na hodnotách PZI v Bulharsku a miere korupcie bola taktiež uskutočnená korelačná analýza. Ani v tomto prípade sa však nepotvrdila významná závislosť medzi oboma

veličinami v sledovanom období (graf 12), kde aj korelačný koeficient zodpovedal nízkej hodnote -0,182391.

Graf 12: Bulharsko – Korelácia medzi PZI a indexom CPI

Zdroj: www.bnb.bg, vlastné spracovanie

Práve na Bulharsko a Rumunsko poukázala Európska komisia v oficiálnom dokumente EÚ zameranom na boj s korupciou. Argumentovala pritom vyhlásením, že korupcia existuje vo všetkých členských krajinách európskeho bloku a stojí ekonomiku 120 miliárd eur každý rok, resp. finančné škody v dôsledku korupcie sa rovnajú ročnému rozpočtu EÚ.

3.3.4 Zhrnutie výsledkov

Tri na prvý pohľad rozdielne krajiny mali jedno spoločné – všetky zasiahli dopady hospodárskej krízy. Hospodárska kríza mohla dokonca zohrať značnú rolu v ovplyvnení vnímania korupcie, keďže tieto štúdie vychádzajú z posúdenia korupcie v danom štáte práve verejnosťou. Korupciu si ľudia v období krízy často ospravedlňujú v prípade, keď môže napomôcť udržaniu zákazky, zamestnania či zachrániť celý podnik.

Výsledky korelačnej analýzy ani v jednom prípade nepreukázali významnú závislosť medzi skúmanými veličinami. To samozrejme neznamená, že korupcia nemá vplyv na ekonomiku štátu a jeho rast. Nemožno ale ani s istotou tvrdiť, že nízka miera vnímania korupcie implikuje vysoký ekonomický rast, nízku mieru nezamestnanosti či zvýšený príliv priamych zahraničných investícií do krajiny. Pre účely tejto bakalárskej

práce bola korelačná analýza uskutočnená v zjednodušenej podobe. Je potrebné zohľadniť aj ďalšie faktory – napr. krátku časovú radu, vplyv inflácie, veľkosť populácie, vplyv finančnej krízy, atď. Samotná korupcia pôsobí na mnoho ďalších faktorov, ktoré ovplyvňujú ekonomické procesy, a tieto následne spôsobia zmenu v ekonomickej výkonnosti. Bolo by zaujímavé tieto faktory odhaliť, v praxi ale ide o analýzu, ktorá je neuskutočniteľná.

Taktiež je vhodné zamyslieť sa nad samotným indexom CPI, kde sa ponúka otázka aký je vlastne vzťah medzi vnímaním korupcie a skutočnou realitou, a opäť analyzovať vplyvy, ktoré na vnímanie korupcie pôsobia.

4 Biele goliere (moderný organizovaný zločin)

Naša spoločnosť sa neustále mení a s ňou sa menia aj zaužívané dogmy, ekonomická a sociálna realita. Postup globalizácie preto neustále tlačí aj na zmenu štruktúry organizovaného zločinu, ktorý prechádza z bežnej hospodárskej kriminality do moderných foriem organizovaného zločinu, tzv. kriminality bielych golierov.

Už v tridsiatych rokoch minulého storočia kriminálny sociológ Edwin H. Sutherland poukázal na skutočnosť, že hospodárska kriminalita, ktorú sám nazval kriminalitou bielych golierov („white-collar-crime“), zapríčiňuje v hodnotovom vyjadrení vyššie škody ako všetky ostatné formy kriminality spoločne. Označil ju ako kriminalitu, za ktorou stoja vysoko postavení ľudia (Koprlová, 2008).

Spoločnou charakteristikou organizovaného zločinu aj bielych golierov je, že oba páchajú nelegálne činnosti zložitým a vysoko kvalifikovaným spôsobom, pri ktorom využívajú medzery v zákonoch a iných okolnostiach. Rozdielom však je, že kriminalita bielych golierov je nenásilnej povahy. Ako už bolo naznačené v predchádzajúcom texte (kapitola 2.3), pojem biele goliere označuje predstaviteľov politického a verejného života. Nasledujúce podkapitoly približujú obľúbené aktivity bielych golierov a ich dopady na ekonomický systém.

4.1 Verejné obstarávanie

Verejným obstarávaním sú postupy podľa Zákona č. 137/2006 Sb., o verejných zakázkach, ktorými sa zadávajú zákazky na dodanie tovaru (vybavenie kancelárií, počítače, dopravné prostriedky, energia), zákazky na uskutočnenie prác (investičné práce, stavebné, rekonštrukcie), zákazky na poskytnutie služieb (právnické, finančné, mandátne, komunálne), koncesia a súťaž návrhov. Verejnú zákazku je možné charakterizovať ako simuláciu tržných procesov za situácie, kedy je poptávajúcim subjektom štát.

Z ekonomického pohľadu však existuje niekoľko špecifických rozdielov medzi verejnou zákazkou a nákupom spotrebiteľa, ktoré je potrebné si uvedomiť:

1. Nakupujúci subjekt nie je **konečný spotrebiteľ**. V prípade, že sa zadávateľ dopustí chyby a nakúpi zlý produkt, príp. uzavrie zmluvu za príliš vysokú cenu, nedopadne to bezprostredne na úroveň jeho úžitku. To samozrejme otvára priestor pre korupčné konanie, pretože v prípade prijatia úplatku si zástupca zvýši svoje

disponibilné príjmy, ale náklady vyjadrené zvýšením ceny presunie na daňových poplatníkov.

2. O realizácii kontraktu rozhoduje **skupina ľudí** (väčšinou určitá forma komisie) a kvôli charakteru kolektívneho orgánu nebýva toto rozhodnutie jednoznačné.

3. **Objem obchodov** v rámci verejných zákaziek je neporovnateľne väčší ako štandardné nákupy spotrebiteľov.

4. Verejné zákazky musia prejsť **formalizovaným procesom** rozhodovania. Zadávatel' musí vedieť presne zdôvodniť, prečo bolo zvolené dané riešenie a toto rozhodnutie by malo byť obhájiteľné.

Z uvedeného vyplýva, že zadávanie verejných zákaziek je veľmi náchylné ku korupcii. Podstatu korupcie pri verejnom obstarávaní vystihol Robert Klitgaard (2000) tzv. korupčným vzorcom:

Corruption = monopoly power + discretion by officials – accountability

Korupcia = monopol moci + voľnosť v rozhodovaní – zodpovednosť

Získať zákazku vo verejnom obstarávaní je navyše veľmi lukratívne, pretože vo verejnej správe ide o veľké dodávky, finančná úhrada za ne je v zásade spoľahlivá, objednávky sú stabilizované a väčšinou opakované. Dodávateľ si odnáša primeraný zisk a pri kvalitnom plnení aj perspektívu ďalších objednávok. Podnikatelia majú preto mimoriadny záujem o obstarávanie pre verejnú správu a sú za takúto príležitosť pripravení a ochotní urobiť čokoľvek. Na druhej strane, zamestnanci verejnej správy nie vždy obhajujú verejný záujem a dobre si uvedomujú, že podnikatelia sú ochotní za poskytnutie takejto zákazky poskytnúť primeraný úplatok (Gerbelová, 2013).

Verejný obstarávateľ sa následne snaží danému podnikateľovi zabezpečiť maximálny zisk rôznymi spôsobmi – napr. vylúčením ostatných podnikov zo súťaže, a to stanovením takých podmienok súťaže, ktoré vyhovujú len danému dodávateľovi, ovplyvnením vyhodnotenia súťaže, následnou úpravou zmluvy alebo dodatkami k zmluve, prebratím úplnej alebo nekvalitnej dodávky. O dosiahnutý prospech sa pri verejnom obstarávaní delia víťazní podnikatelia s verejným obstarávateľom (resp. s konkrétnymi zamestnancami verejného obstarávateľa).

4.1.1 Ekonomické dopady korupcie pri verejných zákazkách

Mnoho štátov zadáva verejné zákazky iba domácim producentom s odôvodnením, že sa jedná o výnosy domácich daní, a preto by mali tiež „doma“ zostať. V tomto prípade však verejný sektor dosahuje kvôli zníženej konkurencii vyššiu ako najnižšiu možnú cenu. V konečnom dôsledku budú preto daňoví poplatníci získavať z odvedených daní menší úžitok (Pavel, 2008).

Uvedená situácia nie je najlepším riešením ani pre samotných domácich producentov. Vďaka nedostatočnému konkurenčnému tlaku podniky podceňujú nutnosť investícií do nových technológií, čo môže ohroziť ich konkurencieschopnosť. Takto neefektívni producenti nie sú schopní presadiť sa na zahraničných trhoch a stávajú sa existenčne závislými na zvýhodneniach na trhu verejných zákaziek (Pavel, 2008).

Zvýšenie korupcie pri verejných zákazkách môže mať nepriamy dopad na ochotu daňových poplatníkov platiť dane. Možno totiž predpokladať, že ochota vykonávať daňové úniky je pozitívne ovplyvňovaná korupčným prostredím. Neplatenie daní si v prípade korupčného prostredia ľudia ľahko morálne odôvodnia, pretože nebudú ochotní poskytovať finančné prostriedky na obohacovanie druhých (Pavel, 2008).

4.1.2 Princípy verejného obstarávania

Pri snahe o efektívnosť verejných zákaziek vymedzila spoločnosť Transparency International hlavné princípy verejného obstarávania nasledovne:

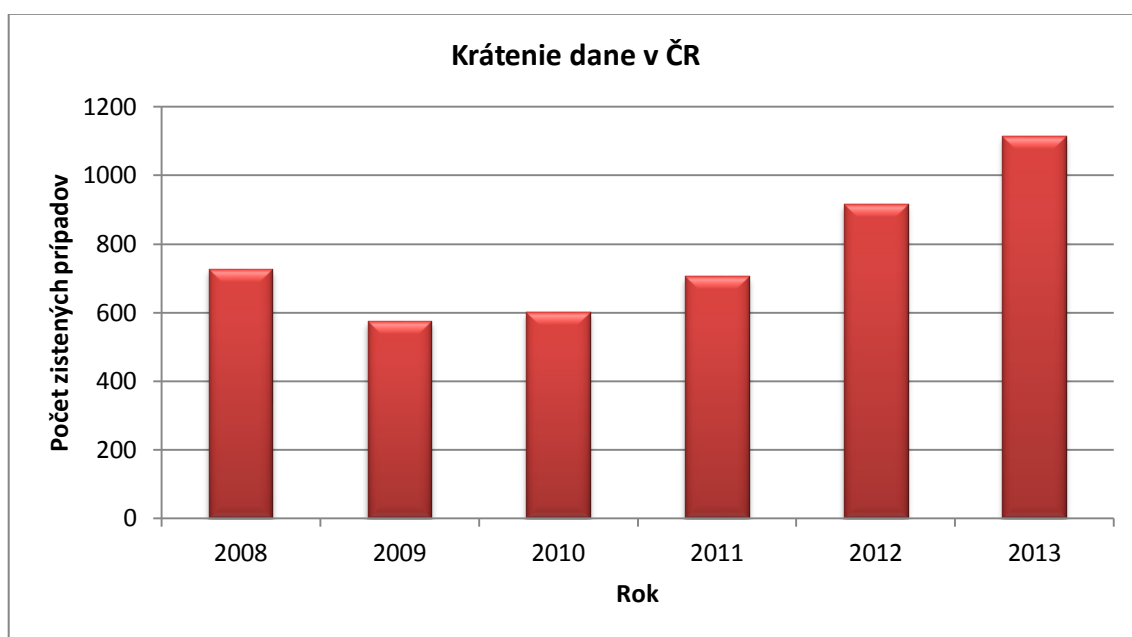
- hospodárnosť – týka sa cien prác, tovarov a služieb, ale aj cien obstarania, výkonu a využiteľnosti služby,
- efektívnosť – zahŕňa systém, ktorý pracuje v danom časovom rámci s minimom byrokracie a zodpovedá potrebám konečného užívateľa prác, služieb a tovarov,
- nediskriminácia – vo verejnom obstarávaní o konkrétnu objednávku sa neuplatnia nepotrebné obmedzenia účasti,
- transparentnosť – charakterizujú jasné pravidlá a prostriedky na overenie plnenia týchto pravidiel (napr. verejné vyhlásenia metód obstarávania, účasť uchádzačov, dodržiavanie podmienok a kritérií, protokoly, atď.),

- zodpovednosť – osoby poverené vykonávaním obstarávania musia trvať na stanovených podmienkach a nieť zodpovednosť za zlyhanie pri plnení svojich záväzkov (Vlach & Nemeč, 2001).

4.2 Daňové úniky

Daňový únik predstavuje výsledok ekonomického správania daňových subjektov orientovaného na zníženie resp. minimalizáciu daňovej povinnosti voči štátu. Páchatel' v rozpore so skutočnosťou buď predstiera nižší rozsah stanovenej daňovej povinnosti alebo tvrdí, že takúto povinnosť vôbec nemá (tzv. krátenie dane). Krátením dane je napr. nepodanie daňového priznania, nezaplatenie dane alebo odvedenie nižšej dane na základe falošných údajov. Situáciu v Českej republike zobrazuje graf 13, z ktorého je zrejmá od roku 2009 rastúca tendencia tohto typu daňového podvodu.

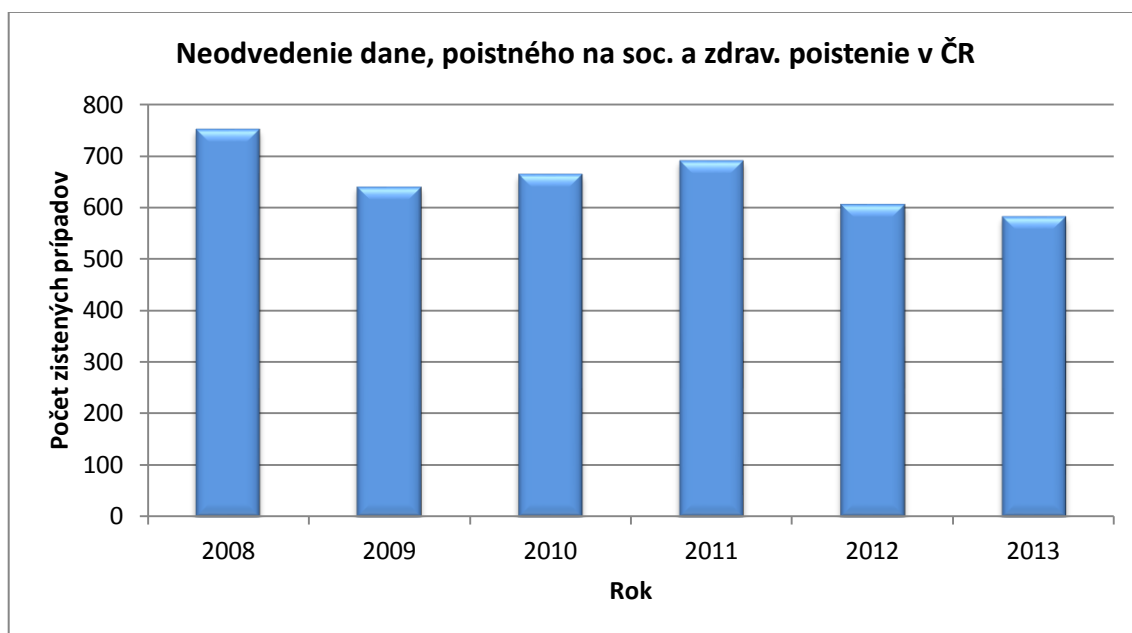
Graf 13: Krátenie dane v ČR v rokoch 2008 - 2013

Zdroj: Štatistické výkazy kriminality, vlastné spracovanie

Pomerne častým daňovým podvodom je v Českej republike neodvedenie dane alebo poistného na sociálne a zdravotné poistenie. Stav zistených prípadov opäť ilustruje nasledujúci graf 14. Hodnoty v jednotlivých rokoch sa priemerne pohybujú okolo počtu 600 prípadov, pričom najväčší počet daňových únikov bol zistený v roku 2008, naopak najnižší v roku 2013.

Graf 14: Neodvedenie dane, poistného na soc. a zdrav. poistenie v ČR (2008 – 2013)

Zdroj: Štatistické výkazy kriminality, vlastné spracovanie

Ďalšou možnosťou páchania daňových podvodov je situácia, kedy daňový subjekt naopak od štátu vyžaduje daňovú výhodu (tzv. nadmerný odpočet dane), a to na základe nepravdivých údajov o existencii tovaru a jeho cene.

Optimálnym prostredím pre daňové úniky sú podľa učebníc modernej ekonómie chudobné štáty a štáty s transformujúcou sa ekonomikou. Neplatenie daní (predovšetkým v transformujúcich sa ekonomikách) pritom ovplyvňujú predovšetkým tieto faktory: sústavné zmeny daňových zákonov, rozsiahle podplácanie a korupcia v oblasti daní a ciel, zavedenie DPH s jej náročnými požiadavkami na administratívu a nedostatok kvalifikovaného personálu zabezpečujúceho vedenie účtovníctva daňových subjektov v súlade s daňovými zákonmi (Hollá & Zánický, 2010).

Daňové úniky sa stali trestným činom takmer v celom civilizovanom svete. Prevažná väčšina je z oblasti dane z pridanej hodnoty, spotrebnej dane a dane z príjmov. Páchaním týchto trestných činov dochádza k výraznému znižovaniu očakávaných príjmov z výberu daní do štátneho rozpočtu krajiny. Rozšírenú ekonomickú trestnú činnosť predstavuje predovšetkým neoprávnené uplatňovanie nadmerného odpočtu DPH a znižovanie daňového základu podnikateľských subjektov, a to na základe vykonávania fiktívnych obchodov a vystavovania fiktívnych faktúr (Hollá & Zánický, 2010).

4.3 Súčasná situácia v zločine bielych golierov

V súčasnosti snaha o odhalenie organizovaného zločinu bielych golierov naráža na oveľa väčšie prekážky ako u iných foriem organizovaného zločinu. Násilné aspekty zločinu bielych golierov sú totiž menej viditeľné. Šéf Útvaru pre boj s organizovaným zločinom hovorí o nemožnosti porovnať súčasný organizovaný zločin s dobou pred desiatich rokov. Zmenila sa totiž nielen forma trestnej činnosti, ale aj metódy akými zločinci pracujú. *„Ze strany zločineckých organizácií existuje snaha za úplatu nebo pomocí kompromitujících materiálů získávat osoby působící v bezpečnostních složkách státu a v nejvyšších orgánech státní správy a samosprávy, sestavovat skupiny osob na vyšších pozicích v institucích určujících přidělování dotací z EU.“*

Vo svojom vyjadrení pripustil aj prepojenie korupcie so štátnou správou. *„Stále častěji je zaznamenáván nebezpečný fenomén spočívající ve využití korupce a propojení s orgány státní správy, což může zásadním způsobem ohrožovat bezpečnostní situaci státu a důvěru ve státní instituce. Je zřejmé, že se jedná o efektivní způsob ovlivňování, kterého budou skupiny organizovaného zločinu nadále využívat pro dosažení svých cílů.“*

Zmena nastala taktiež v správaní zločincov. Páchatelia trestnej činnosti detailne poznajú spôsoby policajného sledovania a dokážu sa mu tak úspešne brániť (napr. niekoľkonásobná zmena schôdzky tesne pred jej konaním). Na druhej strane podľa viacerých kriminológov a sociológov pristupuje vládnuca moc k bielym golierom oveľa zhovievavejšie ako k zločinom menej privilegovaných osôb. Z tohto dôvodu mnohé podozrenia zostávajú viac v rovine dohadov, špekulácií a indícií.

5 Záver

Hlavným cieľom tejto práce bolo zhodnotenie dopadov korupcie v štátnej správe na ekonomiku štátu a analyzovanie kriminality bielych golierov pri zadávaní verejných zákaziek, príp. pri ich ďalších aktivitách poškodzujúcich spoločnosť.

Cieľom prvej kapitoly bolo zoznámenie čitateľa s riešenou problematikou a snaha o vysvetlenie javu korupcie prostredníctvom definícií, typológie a príčin jej vzniku. Časť kapitoly sa venovala aj pohľadu na organizovaný zločin a objasneniu niektorých foriem hospodárskej kriminality páchanými organizovanými skupinami. Z kapitoly vyplýva záver, že korupcia má mnoho podôb a ani samotné české právo ju nedokáže jasne zadefinovať. V zákonoch tak vznikajú diery, ktoré umožňujú odlišnú interpretáciu, a tým vzniká priestor pre korupciu.

Druhá kapitola sa zameriavala prevažne na praktickú časť tejto práce a jej hlavným zmyslom bolo porovnať niektoré makroekonomické ukazovatele s mierou korupcie vo vybraných európskych štátoch – konkrétne vo Fínsku, ČR a Bulharsku. Pri rozbere vplyvu korupcie bola použitá korelačná analýza a zostrojené grafy korelácie, ktoré zobrazovali závislosť indexu CPI a vybraných ukazovateľov, medzi ktoré patrili HDP, miera nezamestnanosti a priame zahraničné investície. Tieto ukazovatele boli sledované v období rokov 2008 – 2013. Väčšia miera závislosti sa prejavila iba pri vzťahu miery nezamestnanosti a indexu CPI v ČR. Inak získané výsledky ani v jednom prípade nepotvrdili signifikantnú závislosť medzi korupciou a ukazovateľmi. To samozrejme neznamená, že korupcia nemá vplyv na ekonomiku štátu a jeho rast. V tomto prípade je potrebné zohľadniť faktory obmedzujúce rozsah tejto bakalárskej práce – napr. krátku časovú radu, vplyv inflácie, veľkosť populácie, vplyv finančnej krízy, atď.

Posledná kapitola ponúka pohľad na kriminalitu bielych golierov v ČR, a to konkrétne na problém verejných zákaziek a daňových únikov. Z oboch situácií vyplýva záver, že napriek snahe odhaliť a potrestať páchatel'ov tejto kriminality, v realite k nim pristupuje vládnuca moc stále oveľa zhovievavejšie ako k zločinom obyčajných ľudí.

Táto bakalárska práca poukázala na fakt, že korupcia nemá priamy vplyv na ekonomiku daného štátu. Samotná korupcia totiž pôsobí na mnoho ďalších faktorov, ktoré ovplyvňujú ekonomické procesy, a tieto následne spôsobia zmenu v ekonomickej výkonnosti štátu. Skúmať každý faktor osobitne je zložité a vyžaduje podrobnejšiu štúdiu.

Summary

The main objective of this work was to evaluate the impact of corruption in the state administration on the economy of the state and analyzing white collar crime in public procurement, or. in their other activities damaging society.

From the first chapter concludes that corruption takes many forms and Czech law it can not clearly defined. The laws created holes that allow different interpretations, and this creates space for corruption.

The results obtained in the second chapter in any of the case did not confirm a significant relationship between corruption and indicators. This does not mean that corruption does not affect the national economy and its growth. In this case it is necessary to take into account the factors limiting the scope of this work - eg. short time series, the impact of inflation, population size, the impact of the financial crisis, etc.

The last chapter offers a view of white collar crime in the Czech Republic, namely the problem of public contracts and tax evasion.

This work highlighted the fact that corruption has no direct impact on the economy of the country, and therefore it is difficult to determine its actual impact on society.

Keywords: corruption, Corruption Perception Index (CPI), gross domestic product (GDP), unemployment, foreign direct investment, white collar crime

Zoznam použitej literatúry

Knihy

DUBEN, Rostislav. *Ekonomika veřejného sektoru I: (některé oblasti působnosti veřejného sektoru)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta managementu Jindřichův Hradec, 2001, 255 s. ISBN 80-245-0159-7.

DUBEN, Rostislav. *Ekonomika veřejného sektoru II: (některá teoretická východiska, formy a nástroje realizace činností ve veřejném sektoru)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta managementu Jindřichův Hradec, 2001, 322 s. ISBN 80-245-0160-0.

FRIČ, Pavol. *Korupce na český způsob*. Vyd. 1. Praha: G plus G, 1999, 302 s. ISBN 80-861-0326-9.

CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství: (některá teoretická východiska, formy a nástroje realizace činností ve veřejném sektoru)*. 1. vyd. Praha: Linde, 2011, 281 s. ISBN 978-807-2018-536.

CHMELÍK, J. a kolektiv, *Pozornost, úplatek a korupce*, Linde Praha, a. s., 2003, 222 s. ISBN 80-720-1434-X.

KLITGAARD, Robert E, Ronald MACLEAN ABAROA a H PARRIS. *Corrupt cities: a practical guide to cure and prevention*. 1. vyd. Washington, DC: World Bank Institute, c2000, xiii, 162 p. ISBN 08-213-4600-8.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, 544 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4.

NAHODIL, František. *Ekonomika veřejného sektoru*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2003, 97 s. ISBN 80-867-5405-7.

NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2003, 407 s. ISBN 80-731-2018-6.

RYSKA, Pavel a Jan PRŮŠA. *Korupce: ekonomie vs. mýty*. Vyd. 1. Institut Václava Klause, 2013, 102 s. ISBN 978-808-7806-036.

ŠTIČKA, Michal. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2008, 212 s. ISBN 978-808-7123-041.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Kniha protikorupčních strategií*. Praha: Transparency international, c2000, 117 s.

VLACH, Jiří a Juraj NEMEC. *Public procurement in relation to corruption and transparency*. Bratislava: Centre for Economic Development, Transparency International Slovakia, 2001, 26 p. ISBN 80-890-4119-1.

VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, c2007, 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.

VON MISES, Ludwig. *Byrokracie*. Překlad Tereza Urbanová. Praha: Liberální institut, 2002, 205 p. ISBN 80-863-8922-7.

Zborníky

Gerbelová, V. (2013). Korupcia vo verejnej správe. In J. Vitovská (Ed.), *Organizovaná kriminalita a korupce: platforma stínové ekonomiky státu : sborník vědeckých prací z mezinárodní vědecké konference : 14.-15. března 2013* (pp. 69-71). Plzeň: Východoeurópska agentúra pre rozvoj n.o.

Koprlová, J. (2008). Ekonomické a právne aspekty súčasnej hospodárskej kriminality. In J. Neckář (Ed.), *Dny práva - 2008: 2. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* (pp. 150-176). Brno: Masarykova univerzita.

Rako, P. (2013). Organizovaný zločin v moderných časoch. In J. Vitovská (Ed.), *Organizovaná kriminalita a korupce: platforma stínové ekonomiky státu : sborník vědeckých prací z mezinárodní vědecké konference : 14.-15. března 2013* (pp. 219-223). Plzeň: Východoeurópska agentúra pre rozvoj n.o.

Elektronické články

GALLOVÁ, Z. (2011). Priame zahraničné investície vo vybraných krajinách Balkánu: Vzťahujú alebo vytlačujú domáce investície. *Český finanční a účetní časopis*, 4/2011. Dostupné z: www.vse.cz/polek/download.php?jnl=cfuc&pdf=151.pdf

GONDA, V. & LUKÁČOVÁ I. (2013). Fínsko ako znalostná ekonomika. Dostupné z: http://www.derivat.sk/files/2013%20casopis/2013_JulGondaFinsko.pdf

- HOLLÁ, K. & ZÁNICKÝ, P. (2010) Dane a daňové úniky. Dostupné z:
http://fsi.uniza.sk/kkm/files/konferencie/hkoz/Holla_Zanicky.pdf
- KŘÍŽ, J. (2010) Právní regulace lobbingu ve vybraných zemích. Dostupné z:
<http://www.europeum.org/doc/pdf/kriz-lobbing.pdf>
- PAVEL, J. (2005) Veřejné zakázky v České republice: Korupce nebo transparentnost? Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/vz_studie_text.pdf
- SVENSSON, J. (2005). Eight Questions about Corruption. *Journal of Economic Perspectives*, vol. 19, issue 3, s. 19-42. Dostupné z:
<http://pubs.aeaweb.org/doi/abs/10.1257/089533005774357860>
- ÚRAD VLÁDY ČR. (2013). Souhrnná zpráva s požadavky na zabezpečení finančního krytí realizace vybraných úkolů ve Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/2a---Program-na-podporu-boje-s-korupci-ze-dne-6--kvetna-2013.pdf>
- VYMĚTAL, P. *Náklady a důsledky korupce*. Dostupné z:
http://en.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_VymetalOstrava.pdf

Internetové zdroje

- 120 miliard eur stráca Európska únia každoročne kvôli korupcii. Dostupné z:
http://slovak.ruvr.ru/2014_02_04/120-miliard-eur-straca-Europska-unia-kazdorocne-kvoli-korupcii/
- Boj proti korupcii. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/csr-spolocenska-zodpovednost/zoznam_liniek/boj-proti-korupcii-000306
- Co znamenají pojmy korupce, klientelismus a střet zájmů? Dostupné z:
<http://www.eps.cz/poradna/kategorie/korupce-jednani-uredniku/rada/klientelisticky-nebo-pravni-stat-korupce-klientelism>
- Korupcia nám u voličov neprejde. Dostupné z: <http://www.pluska.sk/plus-7-dni/rozhovory/martti-hetemaki-z-finskeho-rezortu-financii-korupcia-nam-volicov-neprejde.html>
- Rafinovanější kriminalita "bílých límečků". Dostupné z:
<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/zpravy/rafinovanejsi-kriminalita-bilych-limecku/>

www.bnb.bg
www.cnb.cz
www.czso.cz
www.mzv.cz
www.nsi.bg
www.policie.cz
www.stat.fi
www.suomenpankki.fi
www.transparency.cz

Právne predpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1.1.2010.

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka 1: Korupcia a HDP – zhoršenie korupcie o percentuálny bod na škále od 0-10 ovplyvňuje:	20
Tabuľka 2: Fínsko – Vývoj vybraných ukazovateľov a indexu CPI.....	22
Tabuľka 3: Česká republika - Vývoj vybraných ukazovateľov a indexu CPI	26
Tabuľka 4: Bulharsko – Vývoj vybraných ukazovateľov a indexu CPI	29
Graf 1: Fínsko – Vývoj vybraných ukazovateľov v rokoch 2008 – 2013.....	23
Graf 2: Fínsko – Korelácia medzi HDP a indexom CPI	24
Graf 3: Fínsko – Korelácia medzi mierou nezamestnanosti a indexom CPI	24
Graf 4: Fínsko – Korelácia medzi PZI a indexom CPI	25
Graf 5: ČR - Vývoj vybraných ukazovateľov v rokoch 2008 – 2013.....	26
Graf 6: ČR – Korelácia medzi HDP a indexom CPI.....	27
Graf 7: ČR – Korelácia medzi mierou nezamestnanosti a indexom CPI	28
Graf 8: ČR – Korelácia medzi PZI a indexom CPI.....	28
Graf 9: Bulharsko - Vývoj vybraných ukazovateľov v rokoch 2008 – 2013	30
Graf 10: Bulharsko – Korelácia medzi HDP a indexom CPI	30
Graf 11: Bulharsko – Korelácia medzi mierou nezamestnanosti a indexom CPI.....	31
Graf 12: Bulharsko – Korelácia medzi PZI a indexom CPI	32
Graf 13: Krátenie dane v ČR v rokoch 2008 – 2013.....	37
Graf 14: Neodvedenie dane, poistného na soc. a zdrav. poistenie v ČR	38